

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

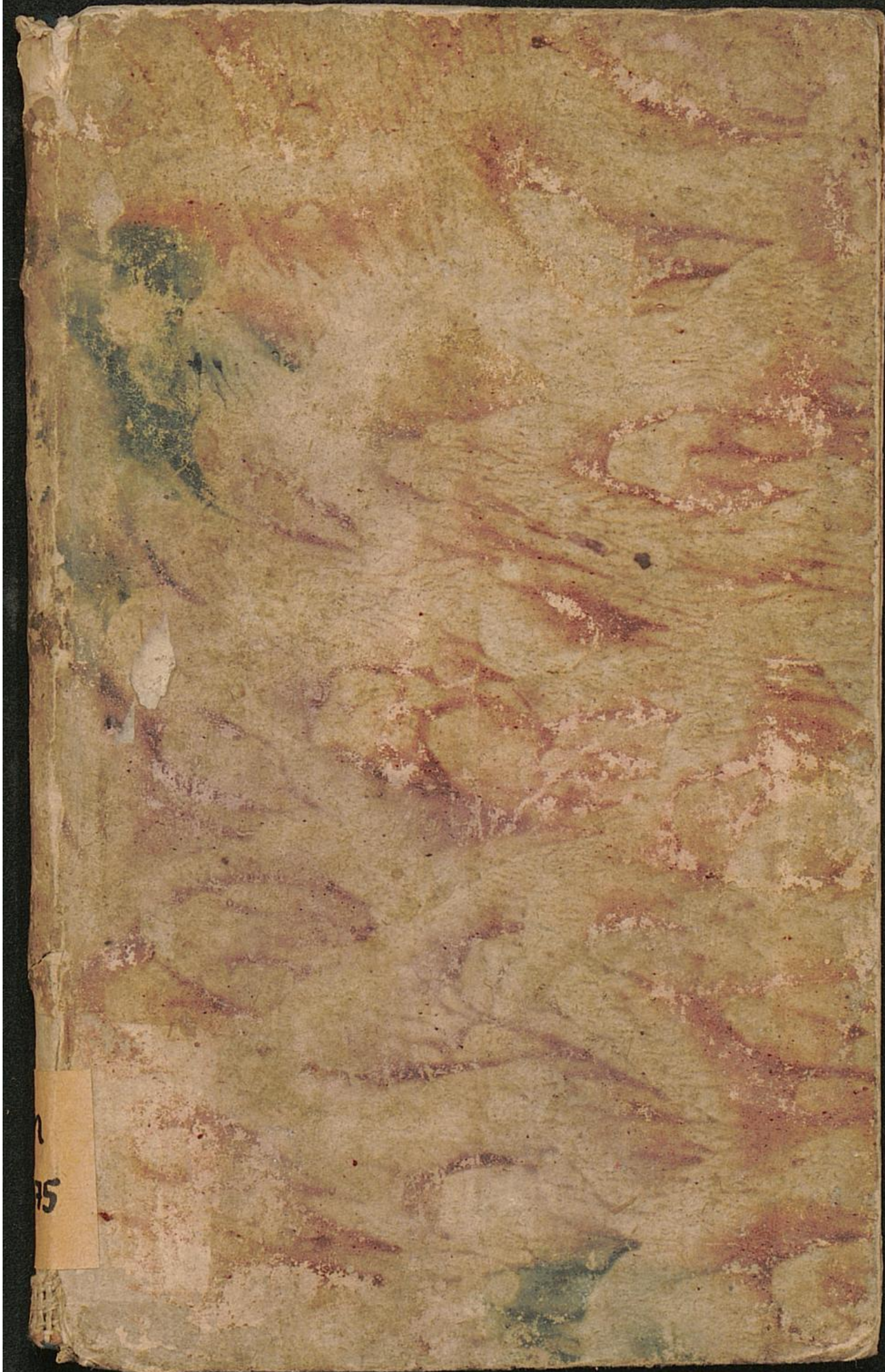
Universitätsbibliothek Paderborn

Apologia Pro Patribvs Iesvitis

Du Perron, Jacques Davy

Parisiis, M.DCXV.

urn:nbn:de:hbz:466:1-39555

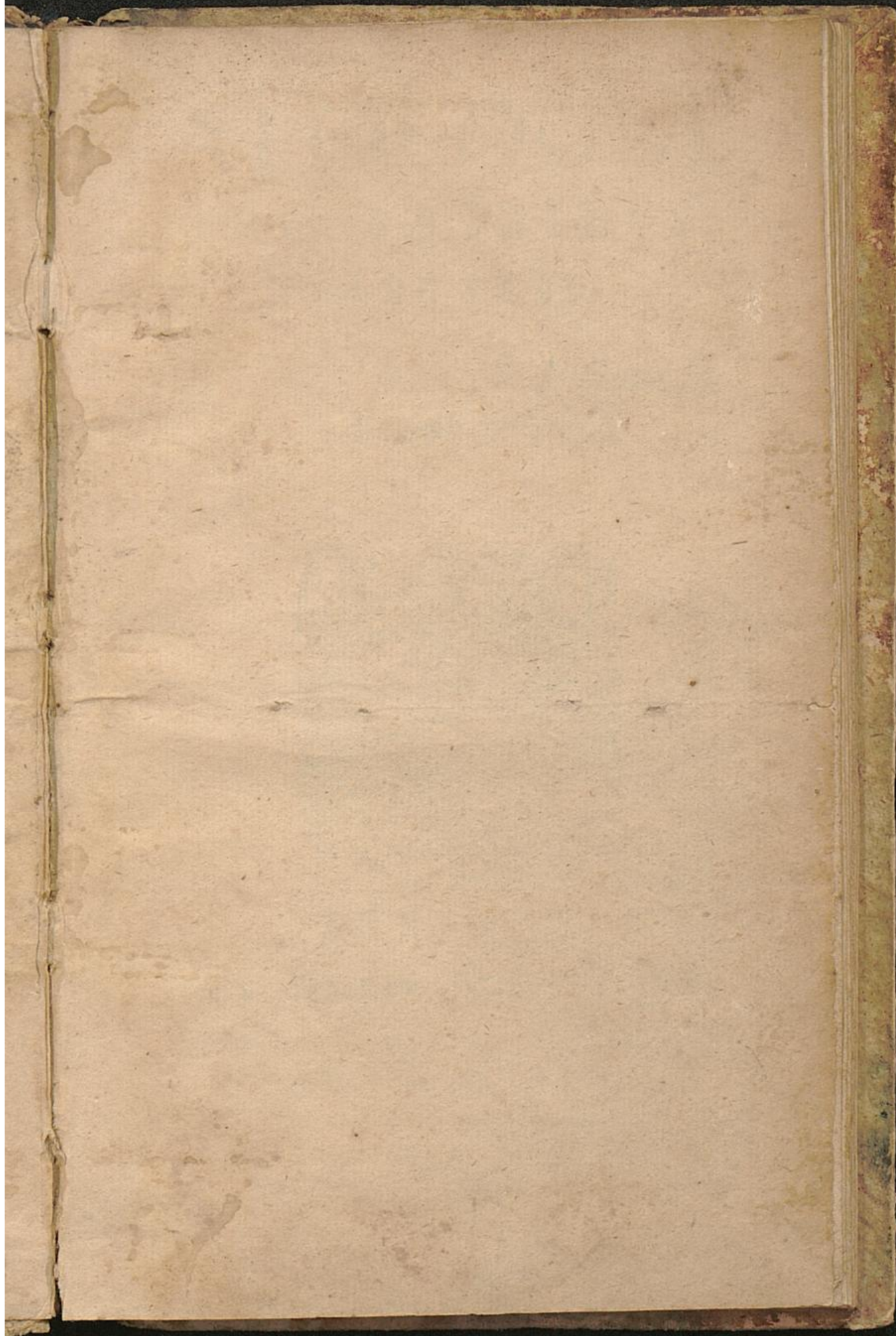

75

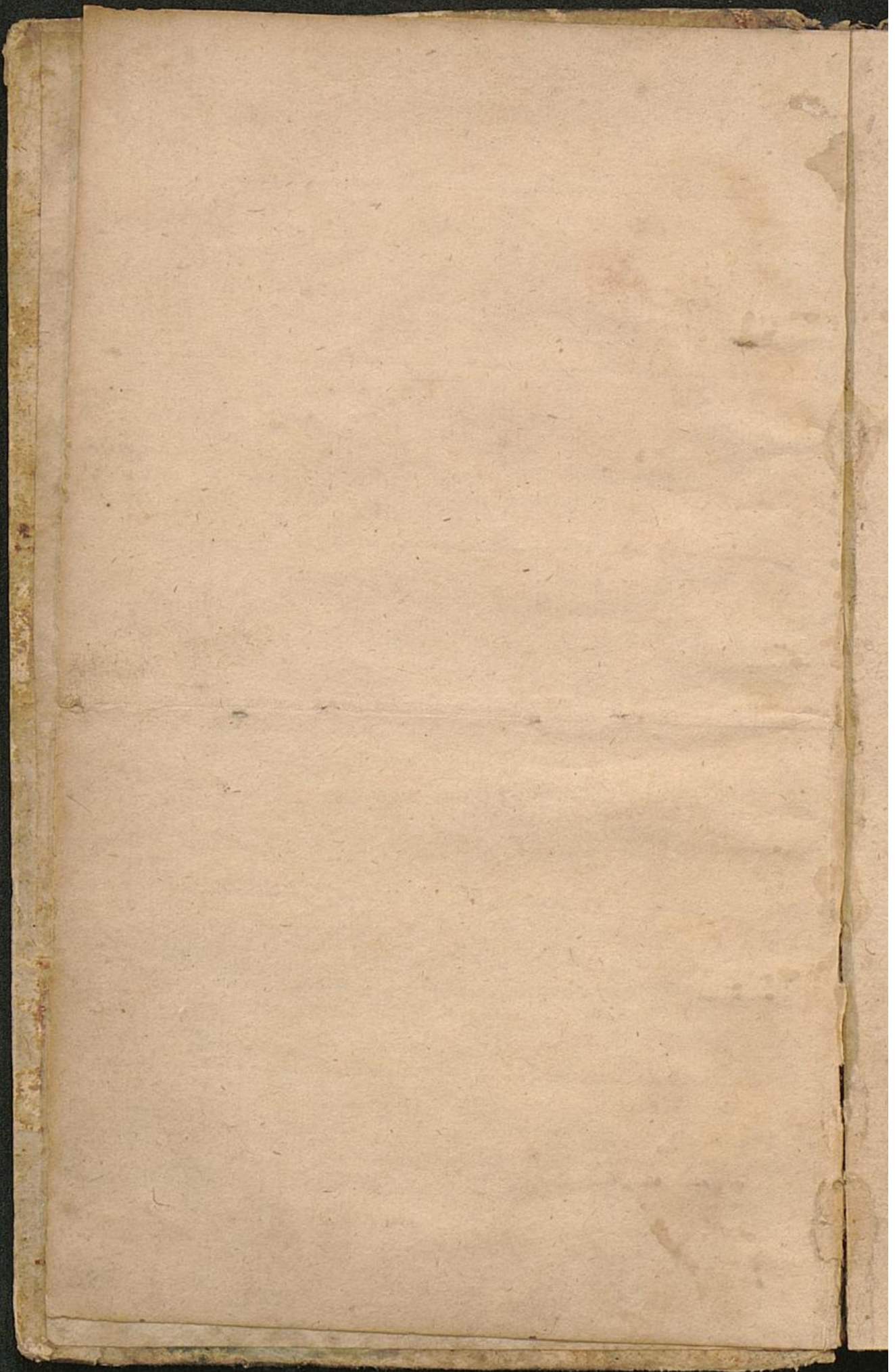

Th. 1375

APOLOGIA
PRO PATRIBVS
IESVITIS.

*E Gallico sermone Auctoris in
Latinum conuersa.*

collegii *Lucy Jezu Sacerdotum* 1703

PARISIIS,

EX OFFICINA NIVELLIANA.

Sumptibus SEBASTIANI CRAMOISY,
via Iacobæ sub Ciconiis.

M. DCXV.

LIBRARY OF THE
UNIVERSITY OF
CAMBRIDGE
3. 11. 1872

Paris 1872

Ex officio
via

M. D. C. X. V.

LVDOVICO XIII:
REGI CHRISTIA-
NISSIMO.

NEMPE hoc unum, D O-
MINE, ad summam, &
præcipuum operis decus
restabat, ut eius frontem
illustre atque augustum maiestatis tuæ
nomen ornaret. Enimuero cùm eorum
ad defensionem institutum sit, qui &
sacras quotidie pro tua, regnique tui sa-
lute celo victimas offerunt, & illi fa-
mulantur, cuius tibi munere tot gen-
tium prouinciarumque imperium con-
cessum est; Tibi etiam ut consecraretur,
consentaneum meritò videbatur.
Et iam tum quidem perfectum, atque
in lucem exiturum erat, cùm in hac

causa quam tractat, recens conceptum
ardensque hominum odium, maius fortas-
se eius desiderium excitasset: nisi quo-
minus tunc prodiret, certæ quædam, quæ
moram iniecerunt, rationes obstitissent.
Nunc verò, cum idem odium in mul-
torum animis renouari & recrudescere
incipit, libellique in medium proferr,
& quæ insignis est temeritas, nomini
tuo dedicari, non minus illi virulenti,
nec minus pestiferi, quam qui eo tempo-
re circumferebantur; manu tandem
mittendum censui, Tibique ac per te pu-
blico mancipandum, ut quibus veri
cognoscendi est studium, at fucum ha-
ctenus veritatis hostes faciunt, synce-
ram resecta fraude lucem videant. Ac
me profectò, DOMINE, non latet,
non defuturos complures, quibus hoc
consilium minimè probetur, quique quòd
diuini nominis gloriam, vel eius culto-
rum honorem ferre nequeant, de eo non
dissimulanter conquerantur & obtre-

Etent. Cæterùm ut aliud in hoc negotio
nihil unquam spectavi, quàm ut iis qui
Deo seruiunt inserviando ipsi seruirem,
nulla mihi cuiusquam iniuria vel offen-
sione proposita: ita certum fuit, quæ-
cumque ex eo in me probra & obtrecta-
tiones existerent, omnia in eius crucis
trophæo defigere: quando mihi glorio-
sissimum fore ducebam, eius causæ inui-
diam sustinere, quæ & Angelos patro-
nos habeat, & Angelorum regem ac
dominum vindicem & propugnatorem.
Cuius nutu ac providentia cum te,
DOMINE, regem creatum memine-
ris, ut veritatem iustitiámque tueare,
innocentésque & afflictos protegas; at-
que hæc in præsentî concurrant omnia,
dubitare nefas sit, quin ad illius defen-
sionem tuam adiungas, multique pro-
inde, qui omnem suam auctoritatem à
tua mutuantur, ut tuam ipse à diuina
derivas, simul ac id cognorint, tecum
vnâ conspirent, tuoque exemplo quod

te amplecti viderint, idem omni ope
ac studio complectantur. Accedit, quòd
cùm eam in eas viam, qua te illius vir-
tutum aequè ac sceptri heredem probes,
qui non defensor modò atque conserua-
tor, sed restitutor & alter velut con-
ditor huius Ordinis fuit: qui beneficiis
in illos suis egit, ut ipsius nomen in eo-
rum templis incisum extaret, templa
autem ad ultimas vsque oras, unde su-
blata & eiecta iam pridem Christi crux
erat, propagarentur; qui suprema tan-
quam lege, ac postrema voluntatis man-
dato sanxit, ut pretiosum quietis ac sa-
lutis publicæ pignus eorum fidei com-
mitteretur, qui se beato illi & glorioso
nomini, cui flecti omnium genua debent,
consecratos deuouerunt: cui nam morta-
lium, D O M I N E, horum potius tutela
conueniat, quàm tibi? aut quis ad sus-
cipiendam eorum defensionem pluri-
bus tum humanæ tum diuinæ pietatis
nominibus obstringatur? Neque enim

tam subditorum tuorum, vel istorum
qui opprimuntur, causa hîc agitur, quàm
tua ipsius, & magni illius Regis, cu-
ius regno hæres successisti: qui cum re-
lictâ tibi nominis ac diadematis sui pos-
sessione, unâ etiam eorum rationibus
consulendi, iniurias propulsandi, tuen-
deque existimationis onera transmisit.
Denique cum sapientissimis decretis ho-
nestati ab ea fuerint, cuius virtuti,
prudentique administrationi pacem ac
salutem imperij, auctoritatîsque & po-
tentiae tuae amplitudinem conseruatam
debes: qua potius ratione tanti benefi-
cij gratiam referre, & quæ signauit
vestigia insequi liceat, quàm si ad
exitum perducas quod illa felici-
ter inchoauit? si quæ in horum gra-
tiam iudicia protulit, ea nominis tui
suffragio & auctoritate confirmes?
Quod quoniam tua de te nobis, D O M I-
N E, ultro spondet pietas ac virtus,
frustra longior sim ut persuadeam:

Quare voto concludam, Deum orans
immortalem, ut tibi & caduce huius
& æterna vite prosperitatibus studium
remuneretur, quod iis tutandis fouen-
disque impenderis, quibus secundum eius
gloriam nihil est optatius, quàm ut te
ita sibi nunc imperantem videant, ut
hinc ad cæleste olim cum ipso regnum,
triumphumque gradum facias.

Majestatis,

Humillimus obsequentissimusque,
cliens ac seruus.

DV PERRON.

APOLOGIA

PRO PATRIBVS

IESVITIS.

Nihil est quod omnibus rebus, quæ in hominum vita tractantur, incommodi plus afferat, quàm cum ij, à quibus remedium adhiberi oportebat, ipsimet auctores, impulsorésque sunt mali. Tum enim non solùm tempore non minuitur, nec remittit; sed augetur in dies, & magis magisque ingrauescit. Tametsi acerbum mihi est dictu, in negotio quod proximis diebus agitatum est, tristem hunc

A

casum interuenisse, illósque adeo, quos & ordinis & vitæ ratio, vt eius cursum sisterent, admonebat, eius contrà auspicandi atque incitandi principes extitisse: cogor tamen expostulationem hac de re meam expromere, simúlque quàm inuitus & dolens id faciam, Deum hominesque testari. Nunquam equidem dubitaram, quin religionis specie ac vocabulo tecta impietas parturire omnia posset, quæ terribissimum eius virus expectari iuberet: ideóque mirandum minimè duxi, cùm viderem per homines, quorum animum pectúsque ea labes penitus infecerat, veræ pietatis religionisque defensoribus bellum indici. At verò Catholicos, qui & re & nomine haberi tales velint, adduci potuisse, vt eos ipsi quoque oppugnarent, id ego nec mihi vnquam persuaseram, nec credendum sanè videbatur. Societatem

à Deo singulari prouidentia his vltimis temporibus excitatam, quæ valli instar esset, ad reprimendos impetus, quos noui eius gloriæ hostes in Ecclesiam facere conati sunt, quâque idcirco ea tempestate nasci voluit, qua primi illorum duces caput extulerant; hanc eos ipsos infectari & exagitare, à quibus protegi maximè deberet; hanc omni calumniarum contumeliarumque genere vexari, non in angulis modò, neque apud priuatos homines, sed in celeberrimis confessibus, nobilissimisque & frequētissimis terrarum theatris, quis nō demiretur & obstupescat? quis animo reputans non toto corpore perhorrescat? Fierine potuisse, ô Catholici, vos enim nūc alloquor, fieri inquam potuisse, vt vobis vnquam eos persequi liberet, qui dies noctesque pro salute vestra excubant, quique laborum suorum fru-

ctum in hac quidem vita propofitum hunc vnum habent, vt facilem vobis & apertam in cælum viam muniant? Quid? illa pactæ mercedis remuneratio, qua idem omnium Dominus æternæ felicitatis consortium illis repromifit, nunquàmne vobis in mentem venit, neque illam, cum tale confilium cogitationemq; admitteret, metu atque horrore concuffit? Qui prophetam, hoc eft diuini verbi præconem, in ipfius gratiam fufcipit, huic parem cum propheta ipfo mercedem futuram fpondit; cæleftis videlicet regni gloriam, beatamque & immortalem paradifi poffeffionem. Quid ergo illi euenturum credimus, qui hunc non modò procul à fe reijcit & exturbat; fed conuitiis & maledictis onerat, ludibrii atque ignominia cælo terrisque fpectaculum facit? Scelus eft adeo immane, adeo diuinæ inuifum

maiestati, vt qua ratione expiari queat, equidem non videam. Neque enim existimare debetis, eius excufationem ab illorum vitiis quæri posse, in quos patratum est; aut personarum delictis iniuriam tegi, quæ in ordinem gradúmque illata fit: quia cum is eos nobis cõmendarer, cuius numé in primis hîc læditur, homines illos esse, ac proinde labi & errare posse, non ignorabat.

Quinimò disertè testatus est, cum sub legis Sacerdotum vocabulo ea quæ ipsi dicerent, non quæ facerent, exequi iussit; suæ nimirû mētis esse, omnem illis à nobis, licet à recto interdum deflecterent, obedientiam, reuerentiámque deberi. Legis olim naturæ tēporibus, cum patris ignominiam filius diuulgasset, quanquã ludibrio, despectúque plena reserat, diræ tamé execrationis meritas, Deo iudice, pœnas dedit. Vel vnicum hoc

exemplum , vt cætera deessent, fatis superque poterat, quis noster hîc sensus esse debeat admonere. Quanto enim cœlum terræ, spiritus carni antecedit, tanto maiore illum cultu profequi decet, qui ad vitam animæ suam nobis opem confert, quàm à quo vita corpori tantummodo subministratur. Quæ quidem eo à me dicta fiat hoc loco, non quòd vllam calumniis fidem tribuam quibus impetuntur : sed vt tanto grauius esse crimen vestrum intelligatur, cui excusando nec color, nec occasio vlla esse possit. Nam quod ad illorum vitam attinet, si eorum iudicium esse par est, quibus ex quotidiano congressu intima quæque illorum perspecta sunt, & non eorum, quos odium & animi perturbatio ab illis frequentandis cognoscendisque penitus abducit: re ipsa constabit, nullo in hominum

genere plus sanctimoniam, plusve pietatis elucere; & quicquid severae austeritatis in religiosissimorum quorumque veste, rituque externo cernitur, id totum in horum moribus & disciplina contineri. Quae ergo commemoravi eò spectant, ut ostendam, tametsi aliqua ex iis peccarent, quae ipsis obiectantur, tamen cum ei seruiant, cui seruiunt, atque eo fructu, quae animo & mente cecum esse oportet qui non videat, impium immo sacrilegum videri, non solum iniuriam illis vel offensionem inferri, verum etiam laudabilium, quibus inhærent, operum partem vllam hoc modo retardari.

Non diffitemur, inquires, vita moribusque integros esse: at doctrinae placita quaedam sectantur, quae probari nobis nulla ratione possint. Hic verò libet percontari, quicquamne doceant, (de vniuersa

enim Societate loquor) veut proprium sibi & peculiare, quodque inter ipsos tantummodo receptum fit; an communia sint omnia, non solum cum reliqua Ecclesia, sed cum ipso in primis eius capite, cuius auctoritate nutuque ingens hoc corpus, cuius vos membra esse prædicatis, regitur & gubernatur? Quorum quod priore loco positum est ut affirmare vobis, opinor, non liceat; ita nec alterum, ni fallor, inficiari. Quæ igitur ratio est, ut quod illis commune est cum tot urbibus, gentibus, prouinciis, quas vos ipsi tantopere colitis & amatis, & quibuscum vno estis arctissimo fidei vinculo colligati; quod cum illo sentiunt, cuius communio & confociatio explorata veritatis regula semper habita est in Ecclesia, ut contra disiunctio atque discidium certissima erroris nota & indicium; id

VOS

vos illis probro criminique verta-
 tis, atque hoc illos nomine tanquã
 in nefarij cuiusdam sceleris atroci-
 tate reos perducatis? Errarent licet
 in nonnullis, vt iam dixi, in quibus
 aliter eos sentire vestra interesse ar-
 bitremini; reuerentia tamen, quam
 illi debetis, & beneficia tum diui-
 na tum humana, quæ ab eo acce-
 pistis, atque in dies accipitis, nullã-
 ne vim, quo minùs tam acerbè à
 vobis tractarentur, habere debue-
 runt? Nam vt hoc demum conce-
 damus, sententias omnes, quas in
 hoc genere tuendas putatis, proba-
 biliores videri: attamen omni vos
 reuerentia dignitatè illam prosequi
 necesse est, quæ & fundamentũ &
 vinculũ est vniuersæ inter vos con-
 iunctionis & societatis. Facit ve-
 stra in eos obseruantia, quibus ter-
 renæ Deus potestatis habenas cõ-
 misit, vt aduersus ipsius gloriæ ho-

stes modestiam omnem adhibeat-
tis, quamuis impias ac sacrilegas
quotidie voces proferant, contra
ipsius Ecclesiam, contra ipsius cor-
pus, contra diuina ipsius mysteria.
Quid à vobis impetrare non de-
beat illius veneratio, cuius pote-
stati animæ vestræ, mētēsque sub-
ditæ sunt? cuius manibus non sce-
ptrum, quo caduca hæc vita vestra
regitur, sed beatæ clauis illæ sunt
creditæ, quibus æternæ vitæ aditus
vobis patet, cœlestisq; regni perpe-
tuum ac stabile domicilium? An
non in officio vos, ne quid tale au-
deretis, continere poterat sola eius
recordatio? an non inuitabat, vt
benignè ac leniter eos tractaretis,
quos ita cum illo sententiis & stu-
dijs cōiunctos sentiebatis? qui pro
impietate, diuinique nominis &
gloriæ contemptu, pro Ecclesiæ sa-
crorumque omnium ludibrio, ad

corumdem vos reuerentiam honorémque informant?

Atqui hoc ipsum est (sic enim loquentes audire videor) quod malè nos habet, quo abs te nomine commendantur. Quod enim tuendæ Pontificis potentiæ, auctoritatísque studio, vt idem cum ipso hac etiam in re sentiant, sentire se profitentur, hoc nimirum est, quòd rei publicæ vtilitatibus officit & saluti. Fieríne ergo potest, vt vox ista, Deo eiusque Ecclesiæ aduersantiũ, quàm Catholici & Christiani hominis ore dignior, vobis vnquã excidat? fieri potest, vt vnde amoris, obedientiæ, honorísque petenda sunt, inde odij atque offensionis incitamenta depromatis? Enimverò ad quosnam, quæso, potius recurrendum sit, quàm ad vosmetipsos, & ad illa quæ superiorum ætatum vestræque ipsius ex-

perientia didicistis, vt liqueat vtrū ipse, vel qui ab eius nutu pendent, regni huius sint hostes, eiusque ruinam & perniciem concupiscant? Quoniam etsi nonnumquam tempora inciderunt, sed ea tamen per raro, quibus fraudulenta instigatio, ministrorumque non tam ipsius quàm nostrorum peruersitas, ad ea illum consilia impulerit, quæ nobis minimè probarentur: (difficile siquidem est, quin tantas inter potestates, quantas esse videmus tum illam cui præsidet, tum istam qua regimur, inter quas tam variæ ac multiplices controuersiæ versantur, incidant aliquando nonnulla, in quibus illas diffidere & alienari necesse sit) attamen simul ac rei pernoscendæ, congruentibusque remedijs componendæ illi rationes explicatæ sunt, an amare nos amplectique neglexit? an vl-

tam occasionem prætermisit, qua nos non modò communis instar parentis protegeret, sed omnibus etiam beneficijs, honoribus, & ornamentis augeret?

Ad istos verò quod attinet, què porrò grauiorem, certiorèmq̃ habere testem possumus, quàm eum, quem propugnatorem nostrum, liberatorèmq̃ ac parentem nostrum appellare meritò possumus, vt quales in ipsum, quales in eius subditos fuerint, patefiat? Neque enim obscurum cuiquam esse potest, ad hos explorandos maximas illi & maximè idoneas opportunitates fuisse, si cui vnquàm fuerunt. Quod autè expressius atque illustrius, omnia se in illis contraria deprehendisse quàm exprobrari soleant, testimonium dare potuit, quàm cuius adhuc vestigia in oculis nostris obuersantur?

Postquam illos contemplari otiose
licuit, illorum actus obseruare, ip-
sine an eius hostibus fauerent, an
ipsum denique ipsiusque dignita-
tem ex animo colerent, penitus in-
spicere; illosne, quod moliri nunc
videmini, exilio, proscriptione,
aut contumelia vlla multauit; ac
non illos contra adamauit, in ho-
nore habuit, & nouis quacumque
res tulit in sedibus collocauit? Quo
igitur pede in illos agere coepistis,
sine aperta eius sapientumque eius
consiliorum reprehensione per-
gere qui potestis? eius inquam, qui
prudentiam, sollicitudinem, amo-
remque in patriam suam, & stu-
dium, quo publicam salutem pri-
uatae vitae ac sanguini anteponebat,
tot amplissimis maximisque in re-
bus declarauit? Videte etiam atq; e-
tiam, ne isto vos facinore cotuma-
ciae, perduellionisque in eum crimi-

ne adstringatis, cui reuerentiæ plus debetis, quàm vlli ætatis nostræ principi iure à quoquam debitum videatur. Videte ne illius potius memoriam lædatis, rectaque illius & sapientiæ plena iudicia euertatis; quàm hominum istorum conditionem, qui nulla re alia inter nos hærent, quàm eius nominis præsidio quo teguntur, eiusque legum auctoritate qua subsistunt. Quis vestrùm illos curiosiùs, diligentiusque explorauit quàm ipse? quis propiùs obseruauit? cui cura maior & facultas, aut cui causæ plus fuit consilia illorum, actionesque speculandi? Nuntij qui ad illum quotidie ab exteris gentibus deferbantur, administratorum suggestiones, quas præ cæteris principibus accuratissimas, fidelissimasque accipiebat, nullòne illi ad veritatem exquirendam adiumento

6 APOLOGIA PRO

fuere? Nam verè illud affirmandum est, cùm bellicarum rerum scientia eximiam laudè adeptus sit, omnibusque adeo æui sui principibus excelluerit, veteris etiam memoriæ clarissimos quosque adæquarit; hac certè in parte, vt priuatas cuiusque actiones & publicas perdiscere studeret, ac felicissimè consequeretur, omnes omnino, quotquot parivnamquam in causa fuerunt, longo interuallo antecessisse. Quod si tanta eius cura & diligentia fuit, si allatæ ad eum res minimè dubiæ, si tam acre ac perspicax iudicium, vt quæ aliis erant obscura ipse perspiceret; si consilium adhæc quo vsus est ea fide prudentiâque præditum, quam prosperrimus, secundissimûsque rerum cursus declarauit: cùm erga illos ad hunc modum se gesserit, cùm sedes illis non solùm in omnibus regni sui prouincijs præbuerit, sed

sed

sed in ijs quoque locis, à quibus Iesu Christi nomen exulabat: quoniam, inquam, pacto conuitia in illos iacere potestis quæ iacitis, quin illius iudiciû reprehendatis, aut vestrum? quin vestram in eum insolentiam prodatis, quem omni reuerentia ac veneratione à vobis coli ius erat? Quid enim, quæso, dicturas nunc censetis ceteras omnes gentes, ad quas nominis eius, rerûmque ab eogestiarum fama peruagata est? quid Constantinopolitanos, apud quos tantum valuit eius auctoritas, vt societatis huius collegium adepti sint; cum audient vos vix illum exanimem, vix tumulo conditum vidisse, cum repente non solum probris insectari, sed etiam finibus vestris expellere conati eos estis, quos ille tanto labore ac studio in ea vrbe admittendos stabiliendosque curauit? Poteruntne, cum nun-

tium accipient, cum ad aures perferetur, inconsiderantiae vos atque amentiae non arguere? non temeritatis impietatisque damnare? Nam profecto nimis altas radices egit virtutis eius prudentiaeque opinio, nimis certa tum in suis, tum in vicinorum priuatis publicisque negotiis vestigia reliquit, ut vitari queat, quo minus id probro atque ignominiae vobis sit, unde ille gloriam & laudem est consecutus.

Quaquam in sola Constanti-
nopoli cur immoramur? quis sensus erit totius Italiae? quis urbis Romae? quis sedis Apostolicae, quem illum seu per se, seu per ministros suos, horum cause tanto aduersus illos studio patrocinantem vidit, qui ab eius contra ministris fovebantur, quem vos infestum ipsi hostem rebamini, cuiusque vnius gratia hos persequi non cessatis?

Prorsus enim quæ istis potissimum exprobratis, in hoc omnia capite versantur, quòd eos regis Hispaniæ partibus fauere existimatis: cetera fictæ tantùm simulationis speciem habent. At quæso vos, quid est quod suspicionem istam dimouere certius queat, quàm vexatio illa, quam in grauiissima causa, quæ non ita pridem acta est, tum per eius rerum procuratores, tum per alios qui earundem erant partium pertulere? Vt in illũ hætenus propensiore affectu fuissent, quàm leges, aut patriæ amor permittat: nonne vnica hæc actio auocare illos potuit; cum se præsertim periculo quod imminebat Regis nostri cura, studio, prudentiâque creptos viderent? Quid ergo dicturi sunt Hispani ipsi? quid cogitaturi? cum animaduertent à vobis vexari eos ipsorum causa, quos ipsi

In quest. de auxilijs.

odio vestri vexarunt & afflixerunt? cum in crimen vocari atque insimulari eos, in quibus crimen aliud nullum nacti sunt, quàm quod summo illis in amore Princeps vester, & ipsi summo in amore Principi vestro erant? Non ridebunt vos? non subsannabunt? non metecaptos, ad insaniamque redactos iudicabunt?

Sed quid præterea dicturæ sūt huiusce regni tot vrbes nobilissimæ, à quibus hi velut vades ac pignora salutis acciti, exceptique sunt? An non iustam de vobis, actionibusque vestris querelam proferent: non vestram erga se benevolentiam desiderabunt; qui dictis factisque eos exagitetis, quos ipse finibus suis complexæ sint, per quos liberis suis litterarum vnà, fideique lumen porrigi gaudent? Et quidem si vel solè innocentes hæ animulæ

quererentur, si Deo supplices aduolutæ, iniuriæ vindictam exposcerent, quod à doctrinæ pietatisque lacte, quòd illis salubriter impertiunt, abripi videantur; satis superque ad eius in vos irã concitandam illa foret expostulatio. Quid porro dicent, quæso vos, tot piæ sanctæque animæ, quas hic vnus in dies panis, cibúsque sustentat, qui ex eorum ore prodit: quæ diuini amoris flammæ, quibus accenduntur, non ab alio quàm ab ipsorum pietatis & caritatis igne concipiunt? Quid? an non harum eiulatus & suspiria totidem in vos apud illum criminationum accusationumque vicem obtinebunt? qui illas regunt Angeli, & cum illis dies noctesque versantur; quippè qui suæ illas curæ commissas habent, non secus ac paruulas, de quibus agebamus; an facinus inultum re-

linquent? an non illud potius persequerentur, summâque seueritate vindicabunt?

Iam verò quid illa præ omnibus dictura est, aut quid ab ea dici par est, quam Deus singulari prouidentia designarat, vt clauo huius monarchiæ suscepto naufragium auerteret, in quod nos sapientis peritique gubernatoris interitus vel experientissimorum iudicio cõiecissee videbatur? Si qua enim vnquam potestas nostri dominata est, quam amari à nobis fas esset, illam certè amari & coli necesse est, quæ cum in ea tempora incidissemus, quibus sæuissimæ inter nos tempestates exoriri antea solebât, cum furor, discordia, seditio, atque omnes denique publicæ pestes impune grassarentur, ipsa perfecit, vt præter morem superiorum ætatum, præterque spem & expecta-

tionem nostram, tanta pace tantaque tranquillitate fruere. Quam igitur eius vocem, quem sensum esse credimus, cum illos contumeliose à vobis tractari videt, quos suis ipsa decretis honestavit? erga quos non aliam sibi rationem incundam cecit, quam ut eius vestigijs insisteret, cuius illi cogitata & consilia notiora, quam ulli mortalium fuerunt, & à quo, tanquam optimo magistro, recte sapienterque nos regendi præcepta condidit?

Immò verò quam ipsemet vocem usurpaturus est, quamue indignationem suscepturus, nunc cum in ijs sedibus versatur, in quibus omnes hominum cogitationes factaque omnia liquido patent; quod nullam propemodum eius rationem habeatis, quam ipsemet delegit, designavitque, ut vobis præesset, atque imperij habenas ab ipso relictas ipsius

vice gubernaret? In qua videlicet tantum prudentiæ tantumque virtutis enitere perspexerat, vt illam idcirco non minus auctoritatis & potentiæ, quàm tori & coronæ suæ consortio dignam iudicaret? Quàm acerbo, inquam, sensu ferietur, cum perfringi à vobis leges videat & mandata, quæ huic ipse, vt ad vos peruenirent, velut deposita commendarat? tanto à vobis impetu, tantæque animi impotentia subuerti ac deijci, quæ tanta ipse contentione, tantoque studio construxerat? Etenim si quis illi rerum, quæ hîc geruntur, relictus est sensus, postquam ad supera migravit, vbi, si qua religionis nostræ placitis est fides illius erga nos amori, sollicitudinique nihil decessit: profectò acerbius illi contingere nihil potest, quàm vt sanctissimas religiosissimâsque voluntates suas

suas

suas labefactari, sacra & laudabilia instituta violari ab eis sentiat, qui omnem illi vitæ suæ fortunarumque acceptam salutem debent: qui absq; illo foret, an Francisci adhuc nominis titulum retinerent, forsitan ignorarent. Nam exploratum certumque est, nisi principis huius prudentia, virtus, & felicitas interuenissent, in eas nos angustias calamitatesque prolapsuros, quas durum, nationique nostræ turpe sit cogitare, nedum loqui.

At enim, dicit fortasse quispiam, in manibus libros habemus, ex quibus perniciosam huic regno illorum doctrinam esse comperimus; ob eamque causam, quæcumque in speciem ex aduerso proferantur, conquiescere nobis non licet. Quæro igitur, an libri isti eo superstite producti in medium non fuerant? an non omnia, quæ

D

dici in eam rem poterant, diligenter audierat? Inficiari, opinor, non potestis. Num propterea ergo ab illorum complexu & amore deflexit? num suspectam exinde illorum fidem & beneuolentiam habuit? Immo verò nonne palam testatus est, se multis & maximis illorum meritis & officijs, quæ salutaria nonnunquã fuissent, obstrictum; partim antè collatis, quàm eius congressu dignati, summisque ab eo beneficijs ornati, arctissimæ coniunctionis nexu illigarentur; partim postea consecutis?

Verum Mariana, hoc enim regeri sentio, mactandos esse tyrannos scripsit. Scripsisse concedamus, improbãque, quod res est, sententiam hanc esse, & qua abuti proclue sit; an ideò consequetur, accusari istos vel ordinem vniuersum oportere? an priuatum vnius

errorem toti societati attribui de-
cet? Pro vno vel altero, qui ita for-
tè locuti sunt, denos contrariam in
partè scripsisse quis nescit? Ad hæc,
primùsne illam aut ipse aut socio-
rum vllus protulit in lucem? an nò
potius ex illorum officina prodiit,
qui auctores, propagatorésque er-
roris fuerunt? an non hi de manu
in manum illam sibi, vt pro re nata
& tempore vsui foret, inuicè trans-
misere? Vviclefus, Ioannes Huf-
sius, Lutherus, Martyr, Calvinus,
Beza, Knoxius, Buccananus, Iunius
Brutus, & reliquæ ciuiliùm discor-
diarum faces, an non illam inuexe-
runt, auctoritatémq. ei dederunt?
non omnem in eo curam atque in-
dustriam posuerunt, vt illam om-
nes in partes spargerent, atque om-
nibus approbarèt? Quamuis enim
non ea scripsissent, quæ scriptis
commendarūt, neque eò progressi

demū essent, vt iis præmia mercedemq. decernerent, qui ad infanda isthæc consilia profilirent; cū hic contrā, de quo agitur, peritiorum iudicio stare paratus, rem timidè ac dubitanter affirmarit: cū subditos debitæ principibus suis obedientiæ obseruantiaque iugum excutere docuerunt, illorum vrbes occupare vel obsidere, prouincias inuadere, prælia committere, omnia denique agere, quæ hostilis belli acerbitas solet, qualia nos sæculi nostri experientia docuit, & quæ adhuc ob oculos restāt exempla testantur: quid illi aliud egerunt, nisi vt eos accincta ferro manu in principum salutem vitamque armarent? quid docuerunt, nisi vt sceptris illos coronisque spoliaret; eoque redigerent, vt integrum cuiuis esset, cui libido suaderet, omnia in illos moliri, quæ furor & effre-

nata cupiditas imperarent?

Quorsum autem hæreticos duntaxat commemoro? nulline ex Catholicis, atque ex eo etiam ordine fuerunt, quem magni præ cæteris meritò facimus & amamus, quos eiusdem erroris opinio infuscarit?

Immo verò an non in hoc numero vnus quispiam extitit, cuius nomen ad tutanda monarchiæ istius iura & priuilegia vsurpari crebrò solet, qui haud minore quàm iste licentia quid sentiret pronütiauit? Si quid ergo in hac sententia inest periculi, vt certè inest plurimùm, quod erumpere hominum nequitia & improbitate facile potest; an non illorum ante omnes sit culpa, qui eam primi commenti sunt? Nonne hi potius in crimen & inuidiam vocandi, quàm is, qui tametsi errarit, nec deprecari culpam possit, illorum tantummodo ductum

*Io. Gerfo i
x. considerationib.*

& vestigia secutus est? Nam quod ad regem Henricum III. attinet, à quo ille auersum præcipuè animum testatus est, quanquam muneris est nostri, regum nostrorum causam & patrocinium amplecti, huiusque in primis, qui vt optimè de nostrû n plerisque meritus est, ita certè infamiam, qua illum notare conati sunt, minimè omnium merebatur: libere tamen dicam quod sentio, neque mirum videri debere, neque dignum cur in homines istos tantopere concitemur, si homo externus, quem nulla lex officij, nulla ingenitæ erga principes nostros obseruantia ratio continebat; tum etiam maximè, cùm dissidia, quæ inter nos eiusque populares intercesserant, sedata & composita vixdum erant, in hunc styli sui aciem stringere, atq; illum aduersarum, & à causa quam tue-

batur alienarum partium numero habere non dubitarit: quando nostri ipsi, à quibus summa illi fides & beneuolentia debebatur, & qui è societate tamen ista non erant, non solùm paria loquendo, scribendóque sunt ausi: sed multo etiam longiùs, quæ sæculi nostri est calamitas atque infamia, prouecti sunt.

Quod itidem causantur, hunc eius librum à quodam eiusdem ordinis, eiusdemque nationis, potestate inter ipsos prædito approbatum: ratio planè ipsa, qua sententiam pertexuit, quæstione vtramque in partem & problematicè, vt aiunt, agitata, deinde illorum iudicio, quorum debet esse iudicium, permessa, satis causæ præbuisse videtur, cur non illam quidem probaret, (ad hoc enim idonea nulla esse poterat,) sed cur illam in me-

dium hoc modo proferri & exire
pateretur: cùm probatissimorū au-
ctorum exempla non deessent, qui
multa in hūc modū tractarint, quæ
aliter sibi attingenda nullo modo
iudicassent. Quamuis porrò in eadē
illum sententia fuisse constaret; ta-
men quæ paulò antè allatæ sunt
causæ, obsistere deberent, quo mi-
nus quicquam vel in ordinem vni-
uersum statuatur, vel in eos quo-
rum in animis pectoribúsque ge-
nuinum Francici nominis decus
nunquam emarcuit; quòue minus
regni huius commodis non pari-
semper studio fauere existimentur:
nunc præsertim, postquam cælesti
munere, ac principum nostrorum
prouidentia, omnes illi motus, pu-
blicæque dissensiones, iucunda pa-
cis & concordia vicissitudine con-
quierunt. Denique vt ostendamus,
nò communem omnium esse hanc
labem,

labem,

labem, sed priuatum potius pauculorum errorem: cùm difficile sit præstare, quin ampla in huiusmodi societate exoriantur interdum nonnulli, qui à communi lege & regula deflectant; cùm inter Apostolos duodecim, tanti magistri sapientia instructos atque informatos, repertus sit, qui non modò à præscripta ipsis lege descuerit, sed in illum coniuravit, atque ad mortem ipsam turpissima nundinatione prodiderit: vt in quâ ostēdamus, non omnium esse hunc sensum; præter contrarias significationes, quas ipsi, ipsorumque moderatores palam dederunt; cæteri principes, & qui rerum in ijs oris potiuntur, in quibus illi versantur, nonne eandem pellendi mali necessitatem habent? Pontifex ipse, cuius temporalis in subditos dominatio nomine solo à regia

E

distat, nonne parem atque illi conseruandæ salutis suæ curam debet? Et tamen vnquàmne aut ipse, aut catholici nominis quisquam, illos vel odisse, vel proscribere velle visus est? horumne quispiam sinistram de illis suspicionem præ se tulit? Nã de Venetis quod affertur, nemo nescit, quicquid ibi ortum est contro- uersia, de fundorum agrorumque possessione contentionem fuisse, non de re vlla, quæ ad principis salu- tem, aut communem Reipublicæ statũ pertineret. Accedit, quòd cum in ea vrbe consistēdi, si vellent, per- missa potestas esset, quòd inde di- gressi sunt, non tam eiecti, quam iustis, vt existimabant, de causis excessisse dicendi sunt.

Affirmare autem si quis velit, Re- gis nostri, & reliquorum omnium dissimilem in hac quæstione ratio- nem esse, atque hoc nomine vete-

rem illam, quod vulgo fit, querelam refricare, quã Christianã reip. felicitas, & nostra, iam pridem explōsit: quòd nimirum Præpositi eorum generales Hispanici generis perpetuo esse soleant, aut Regi Hispaniã subiecti; quòd tam arcto se illi obedientiã nexu obstrinxerint, vt solas illius leges omnium loco habeant, solam eius auctoritatem potentiãque reuereantur: ita vt quicquid imperare collibuerit, quo minus iussa faciant, nulla possint tergiuersatione aut causã cuiuslibet excusatione reuocari: proinde vt nulla apud illos pestifera dogmata vel opiniones essent; istam tamen obediendi necessitatem, cum eo studio coniunctam, quo in Regem illum ferantur, tacitam quandam legem esse, quã illos ad nefaria quãque in nos suscipiẽda promptos paratosque semper

habeat. Primùm quidem falsum est, aut legem vllam apud illos extare, aut factum semper fuisse, vt Hispanus, vel Hispaniæ regi subditus Generalis crearetur, cùm ex alia gente creatum aliquando fuisse res doceat. Deinde valeret forsitã hæc ratio, si societatis huius leges Christianæ religionis legibus anteirent; si Generalem suam potiorẽ Christo ducerent, à quo ignorare ipsi non possunt, qui cæteros docent, firmissimo nos cum regibus nostris reuerentiæ amorisque vinculo esse deinctos Valeret rursus, si amoris ardor & studium, quo in patriã inflammamur, cuiusque stimulos nobis natura tam acres infixit, vt ad certam potius mortem, quàm vt huic desimus, frequenter impellãt, nudo posset vnus hominis imperio restringui, aut ea lege a regula violari, quæ vires alias non habeat,

quàm quas sua ipsi sponte tribuât,
& quæ quid possit, priusquam illi se
addicant, non ignorant: quam e-
tiam ijs qui supremo se voto non-
dum illigarunt, quæ eius est ordi-
ni pars maxima, excutere liceat si
velint, velle autem ius & fas fuerit,
si quid in ea deprehendant, quod
legibus quibus adstricti antea iam
erant aduersari & repugnare intel-
ligant. Potest quidem Generalis ea
illis præcipere, quæ cum Christi &
Ecclesiæ præceptis consentiant; po-
test ijs de rebus leges imponere,
quæ illis sint consentaneæ, aut con-
trariæ certè non sint: neque in hu-
iusmodi dubium est, quin parere
& obtemperare sine controuersia
debeant. Sin autem; quis nescit, ip-
sosmet ante omnes & omnium
maximè reclamaturos, & Pontifi-
cem, qui summus omnium ordi-
num est rector & caput, sua tum il-

los auctoritate confirmaturum, omnique obedientiae votique religione exsolutorum? Illum, inquam, qui Ecclesiae legum sanctionumque communis est custos & arbiter, qui structas in principum vitam insidias, coniurationesque omnes feruerrimis ab ea sententijs damnatas meminit, & cuius ut damnetur par, ut iam dixi, atque illorum est causa cur intersit?

Nam quod ad peculiarem affectum spectat, quo regem Hispaniae totus hic ordo prosequi dicitur, quem inter caetera eo maxime niti volunt, quod illum fidei catholice propugnatorem, precipuumque haeresum hostem & aduersarium esse arbitrentur: quid? tantamne iniuriam regibus nostris inferemus, ut hoc illos honore spoliemus, quem iure partum iustissime ac diuissime retinuerunt? credamus-

que posse illos cuiquam mortalium
videri religionis suæ studio cuiquã
principum concedere? Christianis-
simum esse, & Catholicissimum es-
se, quo discrepât? inter religionem
Christianã, & regionẽ catholicã a-
liudne est quàm nominis discrimẽ?
Rex Francorum post omnẽ memo-
tiam primogeniti Ecclesiæ filij no-
mẽ gessit, semperq; præcipuus eius
habitus est propugnator, præci-
puusque defensor; ac proinde fidei
etiam catholicæ & orthodoxæ, quæ
in ea prædicatur, quæque veros ac
legitimos Christianos, quibus no-
men hoc iure conuenit, ab ijs secer-
nit, qui immeritò ac temere id no-
men vsurpant. Huius ille defensio-
nem non imperij sui finitimorum-
que terminis circumscripsit: sed
eandem in remotissimis terris, in
vltimis finibus Europæ, in Asia, in
Africa, & quacumque demum

Christi nomini vis allata est, nunquam intermisso animi ardore propagavit: nec graue vnquam duxit, assiduas rerum iacturas & damna perferre, aut pericula omnia laboresque, ne quid illa detrimenti caperet, exhaurire. Num ergo possumus illi hostes eos iudicare, qui eiusdem se fidei defensionem deuouerunt? aut suspicari eos, si quid omnino in illis est mentis & iudicij, de se sibi hoc persuadere; vel alterius principis cuiusquam fidem tanti esse, qua ad id possint impelli? Sed etsi hoc illis fortasse contingeret, qui exteræ sunt nationis, non nostræ; an alios idcirco, qui eodem cælo nati, iisdem nobiscum legibus viuunt, culpam æquum est sustinere? an ideo ita comparati censendi sunt, non solum vt amorem, quem principibus nostris debent, ereptum velint, atque ad cæteros principes

cipes transfusam: sed vt odisse illos horum causa possint, omniaque in illos dira & funesta machinari? Quid enim ratiocinando fieri possit ineptius, quàm vt hoc modo concludatur: Iesuitæ Hispani Galliam non amant, ergo Galli quoque non amant: Iesuitæ Hispani, cum adhuc superioribus bellis arderent omnia, malè aduersus principes nostros animati fuerunt: ergo & Gallis, quos illi tot nominibus obstrictos habent, sint odio necesse est? An non persuadet ratio, vt in hunc potius modum arguemur: Homines isti, vel illorum certè nonnulli, exosos tunc habere principes nostros, cum inter illos & principes nostros discordia grassabatur. mouebat enim illos amor patriæ, & studium quo ad eius comoda rapiebantur. Ergo & eos, quibus beneficiorū obligationes,

F

propensionumque causæ sunt penitus contrariæ, contrarijs quoque studijs & affectibus duci par est, patriamque & principes nostros amare, vt odio alijs esse potuerunt. Ergo & illi ipsimet nunc quoque, postquam inimicitia omnes similitatesque extinctæ sunt, atque harum loco tam arcta & tam sancta fœderum vincula successerunt, contrarijs agi affectionibus animi, ac studijs debent: amare nos debent, vt odisse potuerunt. Immane omnino monstrum est, quisquis debito patriæ ac principi suo amore caret: neque vbi pietatis virtutisque veræ artes vigent, eiusmodi monstra nasci facile solent. An putatis sensum hunc amorémque exui perinde ac poni posse, ac quotidianas & vsitatas vestes exui nos est, vt religiosis permutentur? Minimè verò. Validissimæ sunt vires, legesque

naturæ , nec se tam facili negotio
perfringi aut violari sinunt. Qui e-
ius in animis vestris est sensus , eun-
dem cæteri quoque experiuntur;
neque si tanto illum impetu non
produnt, non æquè idcirco ac pari-
ter illos tangi credendum est

Barrerij , Castellique infandos
& infelices conatus illis obijcitis.
Ah ! vbinam est veritas ? vbi con-
scientia ? Quid ? eius illos rei accusa-
re, de qua illos æquitas & pruden-
tia iudicum absoluit ? criminum
reos insimulare, quorum illos sus-
picionem ipsa eorum qui admise-
rant confessio liberavit ? Nam prior
quidem, vos obtestor, nonne in ip-
so mortis articulo sibi à quodam il-
lorum dissuasum fuisse professus
est ? rex quoque ipse , cuius in hoc
testimonio fides potissima esse de-
buit, nonne idem confirmavit ? nō
palàm , quibus id percontari curæ

fuit, laude illos in hac causa & non probro dignos esse testatus est? De altero autem, cuiquámne quàm ipsi veritas esse potuit exploratio? An nō ergo inter acerbissimos cruciatus tum quæstionis, tum necis, cū nullo illorum se consilia communicasse firmissimè asseueravit? Neque hoc ipse tantū: sed inter feuerissimos vitæ auctoritatísque regum vindices nonne auditus est, qui palam etiam ac publicè doceret, illos nec istius, nec reliquorū id genus perditorū conatum participes fuisse? Quod enim in ore est quorundam, sic institui ab eis coniuratos, vt machinationū suarum socios non prodant, virisimile esset fortasse, si eximia quædam vis roboris & constantiæ suppeteret, qua illorum animis pectoribúsque infusa, nullis suppliciorum, dolorísque acerbitatibus succumberent. at nu-

dis & simplicibus, verbis nudisque
rationibus id suaderi, nimis infir-
mum remedium & cautionem ha-
bere, nimis imbecillum scutum ac
præsidium esse, quis non videt?
Quòd si dira hæc pestis litterarum
doctrinam in illorum scholis hau-
sit, ideòne venenum etiam hausit
quo erat imbuta? Hominis porten-
tum, imis terræ satum visceribus,
ingenium tetrum, atraque bile ob-
fitum, non humano lacte, sed vi-
peræ altum succo atque toxico, quo
tempore infernæ furia inter nos so-
lutæ ac liberæ bacchabantur, & ca-
thedræ non Iesuitarum, sed Do-
ctorum plurimorum, quos tempo-
rum furor & rabies incitabat, solas
regum mortes & parricidia perfo-
nabant, tam immane scelus sic ani-
mo concepisse, deinde, cùm occasio
nata est, aggressum sic esse, vt nemo
vnquam istorum particeps extite-

rit; an non contra causam suppeditat, vnde in pretio & honore esse debeant? vnde laudi & gloriae tribuendum sit, quod crimini & probro vertebatur? Quod verò ad fatalem ictum attinet, qui nos, nisi diuinæ prouidentiae benignitas intercederet, eodem omnes tumulo consepultos obruisset; cuius dolorem atque sensum germani Gallinunquam abstergent; quis ad illum excipiendum libentius iugulum aut pectus obiecisset, quam quos generosum & magnanimum cor illud, cui inflatus est, tot sibi beneficiorum vinculis obligatos adstrinxerat? Maioresne vllorum gemitus & suspiria fuerunt? an lacrymæ vsquam vberius effusæ, quàm ab ijs, qui nunc illud ipsum possident, tãquam certum monumentum se illius bencuolentiæ, dum viueret, partem maximam possedisse? Desi-

nite, ô Galli, contumelia illum lædere, qui vos tantopere adamauit, tantoque opere honorauit: qui nobilissimis, clarissimisque victoriarum insignibus ac trophæis, qualia nullus vnquam gentis vestrae princeps antea reportarat, ignominia vos ac dedecore, ad quod vestra vos infania & furor adegerant, liberauit. Etenim acerbè, contumeliosèque in illos agere, quorum in tutela & fide cor suum versari voluit, gloriosamque reuiuiscientium diè illam præstolari, qua nos illum multo quàm invita magnificentius atq; illustrius triumphantem conspecturos sperandum est; quid est aliud, quàm ipsummet iniuria violare & offendere? quàm vos ipsos accusare atque conuincere?

Sed alia quoque, vt dicitis, eorum doctrinae sunt placita, quæ huic imperio pestifera videntur: vt

silentium in confessione constans
& absolutum, Pontificis in clericos
iurisdictio, eiusdem quam sibi asse-
rit supra Concilia auctoritas. De
primo igitur capite, quis nesciat,
nouare in eo aliquid velle, hoc esse
aduersus Dei atque Ecclesiæ aucto-
ritatem insurgere? vim, veritatem-
que verborum eius infringere? Sa-
cramenta quæ diuini iuris atque
instituti esse didicimus, ea homi-
num arbitrio & voluntati subster-
nere, atque sensu & priuato iudi-
cio nostro metiri, an non absolum
est supra modum & absurdum? an
capitali sententiâ dignior vlla impie-
tas aut sacrilegium? Communis,
omniūque recepta consensu, qui
iura vel diuina vel humana tractat,
est regula, eius esse qui condidit,
legem interpretari, modumque
adhibere? Quamuis ergo confes-
sionis arcanum iure tantum con-
stituto,

stituto,

stituto, hoc est Ecclesiæ non Dei decreto sancitum esset, an præter illam de eo decidere & statuere quisquam posset? an vlli præterea mortalium id aggredi aut tentare fas esset? Quod enim prætexunt, principum salutem hoc modo in discrimen adduci: quis contra non videat, vix vllum illis certius præsidium, paratiúsque remedium tribui à diuina prouidentia potuisse? cum exploratum sit, nullam iniri expeditiorem viam posse, quæ ab execrando & detestabili facinore homines auocet ac deterreat, quàm si habeant, quicum tuto ac fidenter communicent, & à quo proinde necessarijs mutando consilio monitis & castigationibus corrigantur. Quotusquísque autem reperietur, qui de eo confiteri velit, si liceat diuulgare? An non igitur peruersis omnibus cogitatis id locum

G

est dare, atque in illorum qui conceperint mentibus animisque ea stabilire & confirmare? an non à proposito scopo aberrare, ac principes remedio, quo munire illos intuerant, penitus orbare? Nam præterquam quod liquidò constat, ut iam dixi, ac nimio plus calamitas nostra comprobavit, confessurum neminem quod patefactum iri cognorit, atque ita de futurum confessarijs, unde principes generatim admoneant, excitentque, ut vitæ suæ, securitatique prospiciant; an non Ecclesiasticæ leges ipsæ confitendi peccati necessitatem eximunt, si quando liqueat manifestam mortem aut fortunarum ruinam impedere? Caritatis nimirum nixæ fundamento, quod fides pietasque nunquam euertunt, quod nostram nos vetat perniciem & exitium arcescere:

De cæteris autem capitibus, quia longum est singula enucleare, satis mihi fuerit ostendere, cum ijs se staturos responderint, quæ in scholis nostris verè ac certò probari constiterit; atque id ex ordinis sui legibus faciant, quæ permittunt, vt catholicorum, in quibus versantur, locorum legibus, disciplinæque obtemperent, nihil hac in parte reliquum vobis esse, quod illis obijciatis, nihil cuius gratia condemnetis, vt non dicam omnibus vos tum diuinarum tum humanarum rationum momentis impelli. vt eandem in illos moderationem obseruetis, quã erga vos retineri ab eo videtis, cuius in hoc negotio præcipue res agitur: quippè qui vos minimè condemnat, nec censura notat, quamuis ab eo diuersa sentiatis, & hanc illi potestatem leges tot sæculorum vsu in Ecclesia confirmatæ conce-

dere videantur. Alioquin vna omnium meritò vox erit, cæci atque impotentis animi impetum hunc esse, qui transuersos vos agat; destinatum in homines istos bellum, nõ curam aut studium Reipub. vlla ex parte conseruandæ. Enimverò etsi quippiam esset, de quo illos argui oporteret, vestrum erat curare potius vt emendetur, & quod vera caritas, & sancta ac salutaris Christianæ disciplinæ ratio monet, re-ctum à prauo secernere, vel etiam quod satius foret, è malo bonum elicere (nam & hoc veræ prudentiæ, veræque religionis est proprium) quàm imperitorum chirurgorum more affectum membrum, quod sanandum & conseruandum erat, abscindere. Vexatione illos & oppressione vestra extinguere, nomenque deleri posse censetis. Erratis vehementer, erratis. Hac ratio-

ne maxima omnia firmantur, & viribus conualefcunt. Hac ratione plantata est crux Christi, hac effloruit: hac odorem, fructumque terris omnibus dilatauit. Sic illi, qui hanc sibi vnicam in terra viuentium hæreditatis partera referuarunt, vt eandem ipsi crucem tollerent, eamque humeris suis gestarent; qui alios sibi honores, aliam gloriam propositam nullam habent, præter ignominiam & opprobrium, quod illius causa sustinent, qui primus in ea suffixus est; efflorescent itidem & prosperos exitus consequentur.

Iam verò si præcipuum illud examinandum est, cuius gratia proximæ turbæ omnes concitatæ sunt; detrimentum videlicet, quo ex horum reditu afficiendam dicuntur Academiam: quis ita expers est iudicii, qui non videat, si modo adij-

cere oculos velit, & infelicem statum, ad quem est redacta, contueri, eius contra salutem ab hoc iam unico subsidio pendere? Quid enim, quaeso, est causae, cur cum tot huius magnae & praeclarae urbis partes antiquum splendorem suum receperint, omnemque adeo patrum memoriam longe superarint; sola haec nondum redintegrata, nondum pacis bono fructuque laetata sit? Quid causae est, cur tot tantique nominis Collegia, discipulis quondam referta, nunc vacua sint penitus & exhausta? cur scholae istae atque exhedrae publicae, quae omnium antea gentium gymnasijs antecellebant, quorum spatia auditorum frequentiae ac numero angusta erant, eò nunc perductae sint, ut denos per saepe vix habeant? Ampla haec regio, & magnae urbis pars magna, tam frequens olim,

tam plena, & quæ scholasticorum turmis legionibúsq; celebrabatur, quid causæ est, cur nunc vastæ ac desertæ solitudinis speciem præferat, vt cum pedem in ea posueris, in aliam urbem, aliámque regionem venisse videre? Quid inquam? an quia literarum amor, cum antea ferueret, nunc refrixit? At non cõtrà reliquas artes & disciplinas deseri videmus, præ studio & ardore quo plerósque omnes magistratum cupiditas, vel regni potiùs labes, ad hanc vnam inflammavit? An doctorum fortasse hominum obstat inopia? Ne id quidem. Non dum tanta est ærumna literarum, vt his omnino careamus. Nam multa etiam nunc præclara sunt ingenia, quorú doctrina tot annorum spatio institui poterant, qui & ipsos subleuarent, & eorum postea loco succederent. Quámnam ergo detri-

menti huius causam fuisse censendum est? Nō aliam profectō, quā
quæ remedio futura nunc dicitur:
hoc est absentia hominū istorum;
qui cū mirificam vitæ suæ mo-
rūque opinionem in ijs locis ex-
citarint, in quibus habitant, ibi-
que hoc nomine maximam Galli-
canę iuuentutis partem occupatam
retineant; inducere in animum pa-
rentes non possunt vt liberos suos
huc mittant, quādudum hinc ab-
esse illos vidēt; superuacaneum rati
longiūs petere, quod domi para-
tū habere se putant. Ita ingens hoc
corpus, ingens hæc Academia, laus
quondam honorque literarum,
nunc si dici fas est, earumdem pu-
dor ac dedecus languens & reme-
dii ope destituta iacet. Quo primū
tempore maiorum illos religio pie-
tāsque huc aduocauit, quæri fortasse
aduentantibus illis poterat, & dif-
fici,

pici,

pici, num inducta noua disciplina, quæ accuratior, & certior, & sincerior illa esset, quæ in cæteris collegiis cerebatur, nihil illis damni aut incommodi essent allaturi: quia detracta illis fama & existimatione, quam obtinebant, verendum non abs re videbatur, ne animum simul, benèque agendi alacritatem eriperent, atque ita ruinam tandem & exitium adferrent. Nunc verò postquam conflatum & perfectum est malum, (si tamen inde id natum est, & non ex superiorum bellorum iniuria, vel eorum potius vitio atque imperitia, quibus hæc primùm plaga inflicta est; qui cùm diuinam in se vindictam, hominumque despectum incitassent, secundis rebus vti diutiùs non potuerunt) quodnam præsentius adhiberi remedium queat, quàm in quo respuendo impediendòque

H

laboratur? vnde necesse est subsidium peti, nisi reuocatis restitutisque, qui reditu suo reuehant quod auerisse existimantur? Nec enim dubium est, quin abductis, quod plane facturi sunt, à reliquis Aca-
demiis suorum præstantissimis & & lectissimis quibusque, detractisque, si res exigat, superiorum & nobiliorum facultatum prælectionibus, vt huic vestræ restituant, vnà sint etiam auditorum, qui in illis nunc hærent, partem maximam reducturi. Eruntque tunc nimirum, qui licet eorum causa, cum ab eis procul aberunt, à suis missi huc veniant, in illorum tamen se disciplinam non tradent: alij, quia docere soli omnes non poterunt alij, ob vicinæ commoditatem: alij, quia non eadem omnibus sapiunt, alij alias similes ob causas. Ac multo etiam magis, si de generali quapiam

instauratione, atque ordinis, facultatū, disciplinæ renouāda ratione tractetur: quod & in omni de horū reditu deliberatione semper spectatum est, & confici eorum prudentia posse spes est, quos rei curandæ præfici oportebit. Tunc enim coniunctis vnâ conspirantibusque ad eandem viam, eundemque ad finem omnium animis, fiet proculdubio, vt qui nunc incommodo futuri dicuntur, auxilio reuera sint; non modò scholasticorum copiam & multitudinem reuocando; sed exemplum etiam luménque præferendo, & plurimos, vt solét, in dies conformando, qui pietatis virtutisque coloribus imbuti, ad alios deinceps se adiungent, eosdemque in illos transfundent & impertient. Etenim quamdiu animis hoc modo, voluntatibus, locisque disiuncti sunt, parem ab eis atque à con-

60 APOLOGIA PRO
sociatis fructum sperare, absur-
dum fit, & minimè consentaneum.
Quemadmodum virtus coniuncta
vires novas coniunctione ipsa mu-
tuatur; quo fit vt partes singulæ
contagionē quandā roboris ac vir-
tutis inter sese communicent, fir-
mioresque quodammodo & vali-
diores euadant: sic diuersa hæc cor-
pora, diuersæq; facultates cū se-
se collegerint, in vnumque coalue-
rint, vim atque efficaciam multo
maiores consequentur. Deinde vt
ad magnam ciuitatem constituen-
dam, magnos populi concursus,
magnosque conuentus fieri necesse
est: sic ad magnam Academiam
magna in primis & copiosa vrbe o-
pus est, & in qua multi ijque præ-
clari & illustres sint ordines, quo-
rum singuli ad eam amplificandam
& augendam aliquid conferant
quod conducat. Quo enim alio

factum censemus, vt hæc vna reli-
quas orbis terræ vniuersas tot an-
norū spatio longè superarit, quàm
quod in eo posita erat loco, vbi
Princeps maximus resideret, cum
infinito præstantissimorum, quæ
affectari hunc solent, ingeniorum
numero & copia? Senatus deinde,
qui literarum scientiam eximia
quadam & singulari cum laude
semper coluit: ordines alij com-
plures, qui excellenti doctrina præ-
ditis hominibus abundarunt: di-
uersæ societates, & diuersa tum
Theologiæ, tum medicinæ colle-
gia, quæ in ea diutissimè floruerunt,
atque etiam nunc florent: innume-
ra denique priuatorum hominum
in omni artium, literarumque ge-
nere versatissimorum multitudo:
quorum vtrique præclara quæque
non modò Galliæ, verū etiam Eu-
ropæ omnium gentium ingenia

euocabant, vt hîc quærent, quod extra diffimiliũ tot hominum generũque concursum reperiri non posse intelligebant? Vt enim maximi monstrosique pisces nasci, nisi in alto ac profundo gurgite, non solent: sic in magnis duntaxat urbibus, magnisque Academiis viri magni, magnæque indoles formantur; sibi que non solum doctrinæ vim illam comparant, qua supra ceteros vulgo extolluntur, & venerationem habent; sed ingenij præterea cultum & elegantiam, quæ & literas vehementer ornat, & venustatem illis, decorem, gratiam addit, quam nullus labor præstare, nulla eruditio potest: qua fit, vt indocti æquè ac docti, ijque quibus à natura subtile atque intelligens est iudicium, domesticarumque rerum cura & sollicitudo scientiarum opes & facultatem inuidit, ijsdem

tamē ipsis magnopere delectētur. Accedit quòd ad celebritatem Academiae conciliandam, magna item optimorum librorum, ac proinde bibliopolarum opus est copia; cūm literatos allicere ac retinere hæc maximè res soleat; existere autem, nisi vbi magna eiusmodi sint corpora & ordines quos dixi, copia illa nusquam potest: quoniam vniuersa totius Galliae gymnasia, & quotquot in ijs professores & scholastici nunc sunt, in vnū si coëant, efficere non possint, vt suppetant omnia, vel constituendo huic commercio necessaria, vel auertendo mercatorum damno, quando magnum selectorum magnique pretij voluminum numerum nundinati sunt. Sperare porrò pristinum in statum redintegrari hæc omnia posse, nisi ea quæ subiectæ quasi materię locum habet, scholastico-

rum frequentia primùm adfit, alienum prorsus ac futile videtur: posse autem scholasticos nisi his restitutis reuocari, non minùs absurdum esse docent quæ disserui: cùm ab hoc vno eorum reditu id consequi liceat, eoque ad designatum modum instituto: vt detrahantur nimirum, quibus in locis nunc docent, præcipuæ disciplinæ, cætera collegia in meliorem formam & ordinem instaurentur, nonnullæ etiam ipsis leges ac regulæ imponantur, quibus carent, & de quibus quin parere ijs velint non repugnant. Quibus ita constitutis, minime dubitandum est, quin literæ per paucis annis antiquum splendorem suum recuperaturæ sint, multique eorum, quos nunc ambitus, auaritia, cæteræque inanes mundi curæ sollicitant, (ad hæc enim maximam ferè optimorum ingeniorum

geniorum partem sæculi error inflexit) ad illas excolendas animum reuocent, futurarumque ætatum famam & gloriam vili breuique compendio & commodo anteponant, aut fumo potius ac vento, qui dieculæ vnius momento dissoluitur & euanescit.

Quod verò ad ineptam ac ridiculam rationem attinet, qua rursus impetuntur, quasi reditum eo consilio eflagitent, vt publica negotia introspiciant, & aduersus rempublicam, regesque ipsos res nouas moliantur; quis eam non meritò rideat & explodat? Qui inter illos rerum quæ in vita geruntur notitiam intelligentiamque ampliorem sunt adepti, ad easque tractandas aptiores instructioresque iudicantur, iam dudum defuncti Regis iudicio ac mandato in hac vrbe sedes habent, locumque habitant, in quo

liberum ac facile est omnibus cuiusque ordinis, gradusue, cum ipsis consilia miscere & communicare: neque tamen accepti beneficij vnquam immemores sunt visi, vel quicquam aggressi, quod publicis commodis aduersaretur: quin imò sciente ac probante rege, ministrorumque eius oculatissimis quibusque, nihil prætermisere, quod Gallico nomini & animo, quem gerunt, congruere videretur. Et persuadere libet, puros simplicisque scholasticos, quibus vna librorum cordi est cura & amor, quibus vnica hæc prouincia, vnicum munus, Musarum agros colere, & teneram adolescentum indolem fidei suæ commissam informare, quæ nullâ ipsis, neque diurnæ neque nocturnæ quietis partem vacuam tribuit; hoc consilio reditum postulare, vt in publica negotia se ingerant, &

damnum inferant, quod per alios
 nunquam contractum est? Hocci-
 ne est præditum esse sensu? hocci-
 ne iudicio vti? Vbinam, quæso, mi-
 nore cum periculo versari vtrique
 possint, quam in ea ciuitate, in qua
 tot habent à quibus obseruentur
 magistratus, tot illustrium ordinū
 collegia, omnia regni lumina, re-
 gem ipsum solis instar; eius confi-
 storium, cuius est publicis negotijs
 inuigilare; senatum, qui ad eius vi-
 tam conseruandam tantum semper
 studij præse tulit? tot munerum pu-
 blicorum curatores, quibus illius
 æquæ ac sua ipsorum curæ est salus;
 qui ad leuissimos motus, ac pericu-
 lorum vmbra quæ inciderunt, tan-
 tum fidei diligentiaque in his, seu
 auertendis, seu propulsandis adhi-
 buere? An non Deum atque homi-
 nes deridere est, periculosiorem,
 quam alijs in locis vbi nunc sunt,

commorationem illorum hîc esse?
animarum institutioni & salutî, quæ
doceri ab illis poterant, inuidere?
priuata denique odia & similitates
publicis commodis & vtilitatibus
anteferre?

Nam quòd inuidiam ex eo præ-
terea sustinent, quòd nimis amplas
in Gallia opes possideant; quæ res,
vt verum id esse concedamus, vel
reos purgare certius potest, vel ac-
cusatores grauius condemnare,
quàm hæc, in qua fictitij criminis
auctores cælestis inde regni remu-
nerationem consequantur? Quid e-
nim altiùs illuc euehere, aut altio-
re in honoris gradu & gloria collo-
care illos potuit, qui opes istas lar-
giti sunt, quàm quòd ijs illas imper-
tierint, qui ad sanctissimos vsus il-
las traducunt; quique pro caducis
bonis, quæ in hac vita recipiunt, æ-
ternam in altera mercedem retri-

buunt? Estne igitur, in quo effrænata huius malevolentiae cæcitas magis eluceat? estne, in quo quibus furis agantur, quas illæ agitant, prodant apertius, quàm vt opes inuideant, quæ Dei causa erogantur? quàm vt his eos spoliatos velint, quibus concessæ sunt, non ipsorum sanè gratia, vt priuatos ad vsus impendant; sed vt piis omnibus, quæ obire solent, officiis perfungantur; vt rudes atque imperitos edoceant, vt errantes in viam reducant, vt Dei amorem metumq; hominum mentibus infigant? Si vos nimirum hæc cura tangit, vt caduca & incerta huius vitæ bona rectè dispensari, neque his quenquam abuti cupiatis; quin potius in monachos toto hoc regno diffusos probra vestra conuertitis; impios illos ac sacrilegos, quorum vita in perpetuis libidinibus flagitiisque volutatur,

qui vnum hoc agunt, vt Dei Eccle-
fiæ offendiculum, eius hostibus
triumphi & gloriæ ansam præ-
beant? Si ij essetis, quos esse vos
deceret, si zelus nominis eius, do-
músque vos vreret, cordísque inti-
ma penetraret, quæ nunc inuidia
& odium, quo in eius famulos fla-
gratis, exedit ac deuorat: eò vtique
stomachum, impetúmque vestrum
deflecteretis, in eo studium & con-
tentionem vestram poneretis. Faci-
le, nulliúsque negotij vobis est, dum
vitæ voluptatibus deliciísque abun-
datis, dum domus vestræ rerum
omnium copia & diuitijs affluunt,
dum in lectis pulcherrimè stratis &
ornatis recumbitis, dum mensas
conquisitis ac delicatis epulis in-
struitis, dum pretioso & splendido
vestitu vobis indulgetis; facile vo-
bis est, hominum istorum vitam su-
gillare: qui cum hæc omnia sponte

repudiarint, in eam se Dei vnus
causa duritiam rerum austeritatē-
que coegerunt, vt post graues &
affiduos labores, quos die noctū-
que non intermittunt, ad capien-
dam quietem lectulum vix habeant
breuem & angustum, & in quo
versare se ipsi ægrè possint: victum
adeò tenuem & asperum, vt rustico
cuiquam vel potius anachoretæ sa-
tis non faciat: qui pro cultu omni
atque ornatu, pro diuitijs omnibus
& copiis, vili ac simplici togula ve-
stiuntur, qualem induere seruulo-
rum vestrorum vltimus recuset. Fa-
cile, inquam, est vobis, dum his
omnibus abundatis, istorum actio-
nes reprehendere: sed illos imitari,
eorumque vestigiis incedere, hoc
opus, hic labor est. Quamuis am-
plissime illorum opes essent, quæ
tamen ita sunt exiguæ, vt qui eas
perspectas habeant, caritatis potius

potius nostræ inopiam , quàm nimiam illorum copiam criminaturi sint : (cùm inter locupletissimas , ditissimásque illorum domus nulla sit , cui ducentæ quotannis Francicæ libræ suppetant , vnde sumptus in singula suorum capita suppeditet) sed quamuis multo etiam quam videri velitis opulentiores essent, cùm apud illos qui lautissimè viuunt, ad victum, ad vestitû, ad focum, ad pharmaca, deniq; ad omnia, quibus humanæ vitæ imbecillitas & necessitas sustentatur, supra ducentas, vt dixi, reque ipsa cognoscent quibus inuestigare libuerit, non absument, nec absumere omnino possint; quid inde utilitatis aut commodi priuatim singulis accedere , quid ad illos fructus queat, emolumentique peruenire? Efficere quidē potest opû accessio, vt suorum ipsi numerû adaugeant, atque

atque

atque operam, quam pietatis officii impendunt, latius diffundant: quòd autem commodius idcirco, molliusque tractentur, ac tanta proinde in illos iaci conuitia debeant, nemo sibi sine fucò & fallacia persuaserit. Deinde cùm ea illorum sit pietas, ea caritas, quam videmus, & de qua dubitare quenquam, qui attendere velit, quæ omnium oculis præbent argumenta non sinunt; quibusnam commendari diuitiè iniquitatis tutius queât, vt veris pauperibus distribuantur, qui nos in æterna tabernacula recepturi sint, quàm iis qui eò nobis iter aperiunt, qui pauperes ipsi facti sunt, vt eodem certiore ac breviori via peruenirent? An non apertissimè insanire ac furere est, in illos ita vociferari, & canum more latrare? an nõ inuidere est, non pri-

uata ipsorum commoda vtilitatémque, sed vsum exercitationémque pietatis & virtutis? Auctores sunt philosophi, omnes homines natura sua bonum aliquod spectare, ad quod velut ad metam finémque vltimum tendant. alios, quibus verum rationis lumen affulsit, finem hunc in absoluta virtutis perfectione collocasse: alios, quorum minus sincera mens esset, tanquam vitiofarum affectionum tenebris offusa, vel concretionem quadam & naturali caligine, quæ ignobiliores animas infestare solet, in re quapiam alia statuisse docuerunt. Nos qui gratiæ ductu oculos altiùs erigere, finémque vltimum in nouissimis rebus defigere sumus edocti, post quas quod optari amplius queat nihil superest, in beatæ illius vitæ possessione collocandum didici-

mus, ad quam adipiscendam lucro esse istius iacturam, & quidem centuplo, non ignoramus. Quocirca quem sensum, quodue iudicium horum hominum esse oportet, aut quam illos vel diuinæ vel humanæ prudentiæ lucem sequi; illos inquam, in quibus tot ingenij & iudicij signa elucent, vel eorum assensu, qui hæc illis fraudi atque exitio esse volunt; si cum omnia relinquunt, seque ipsos, vt Deo vni feruiant; tam perniciosos, tamque pestiferis hominum generi & societati consilijs se dedant, atque in hoc vnum incumbant, vt patriæ, & principibus suis noceant, vt horum ruinam, interitumque machinentur? An non tanta pietate dignus hic exitus videtur, quantam in eorum animis ardere necesse est, vt tanta constantia & alacritate tam

asperam seueramque vitæ formam
consectentur? an non idonea con-
solatio, qua se in ardua & difficili,
quam iniêre, via reficiant, animùm-
que confirment? Nam etsi ad vnũ
fortasse vel alterum illorum hæc
amentia & cæcitas pertineret, &
quæ cadere in alios non potest,
istorum mentes occuparet; quæ
ratio est tam amplam societatem,
tantam hominum multitudinem,
qui literas vnâ omnes virtutemq;
profiteantur, qui finem eundem
habeant propositum, eadem in-
uolui, atque obliuisci id posse,
quod naturæ instinctu, lumine ra-
tionis, gratiæque ductu, quam si-
bi quotidie aptissimis rationibus
promereri student, exquirere iu-
bentur; finem hunc videlicet vlti-
mum, ad quem veri omnes Chri-
stiani adspirant, consequi autem

neminem certum est, qui debitam patriæ, principibusque reuerentiam imminuat?

Sed hoc mihi hac in re præ cæteris importunissimū videtur, quòd non animaduertitis, oblatum vos ab inimicis gladium arripere, vt fratres vestros, atque vt verius dicam, vosmetipfos confodiatis: & quod ab Atheniensibus fieri optabat Philippus, id vos, dum hæc agitis, re ipsa præstare. Simul ac enim istos eieceritis, quos Deus ad gregis tutelam destinarat, irruent lupi e vestigio, ac iugulum petentes immani vos strage conficient. Religionis nostrę hostibus optabilius esse nihil potest, quàm vt ordinem pessundari à vobis videant & euerti, ex quo tot egregij & spectatæ virtutis bellatores prodiere, Maldonati, Toleti, Campiani,

78   APOLOGIA PRO
Tyrij, Valentiaë, & alia eiusmodi,
quæ numerari iam ferè vix pos-
sunt, clarissima lumina, quæ do-
ctrinæ suæ radiis sæculi huius tene-
bras & ignorantiam illustrarunt;
quæ tot alia nobilissima ingenia
preceptis suis informarunt, suó-
que illis exemplo, quemadmodum
cum errore confligerent, duces fue-
runt. Et fortasse, nisi extitissent
isti, non ijs nunc præsidijs quibus
superiores estis, illos vinceretis, qui
vos aggredi non verentur. Fortaf-
se si vno Bellarmino, vt de cæteris
taceam, caruissetis, cum plurimos
hodie ad partium vestrarum veri-
tatisque defensionem instructissi-
mos habeatis, vix duos tresue ha-
beretis. Fecit enim excellentis hu-
ius ingenij perspicuitas, & explican-
di facilitas, tum ordo ac methodus
qua vsus est, cum alta quadam &

solida vi doctrinæ coniuncta, tantumque opis & adiumenti omnibus attulit, qui vastum hoc & immensum patrum ac Theologiæ pelagus nauigare instituunt, vt mediocri quamuis ingenio & eruditione, plus in eo nunc quisque studio anni vnus curriculo proficiat, quàm denum spatio cõsequi antea licuisset. Quare contineat vos tum reuerentia, quæ summis & celeberrimis viris debetur, tum cęlestis fauor, qui & illos, & ordinem ipsum manifeste prosequitur: contineat inquam, vt ab his ledendis abstineatis, definatísque cum ijs hoc modo conspirare, à quibus vt quàm longissime discreperis adniti vos decet; ne coniunctis viribus bellum ijs inferre videamini, quos illi cum capitalissimos hostes suos ducant, hoc vnum spectant, vt ijsdem per

vos prostratis, in vos impetum ipsi
mox faciant, & arma vobis de
manibus extorqueant. Etenim ut
alia vobis istos amandi causa non
esset, idonea hæc videri deberet,
quòd certi eorum sint hostes, qui
vobis ipsi hostes sunt infensissimi.
Quorum quidem etsi odium at-
que invidia in illos tanta est, quan-
tam esse, dissidij causæ quas habent
facile declarant: dicam tamen cum
illorum laude vestràque infamia, &
dicam veritatis vi magis impulsus,
quàm certa voluntate; quamuis il-
lorum hac in re vota expleatis, &
quod à vobis agi supra omnia cu-
piunt, id agatis: malè tamen vos
illorum prudentiam modestiàmq;
imitari. Licet enim nullum tantum
sit malum, quod non illis optare
se debere intelligant, nunquam ta-
men eò prolapsi sunt, ut tam fœdis
illos

illos

illos contumeliis iniuriisque incesserent. Quin contra fuere inter illos non pauci, & fama & dignitate conspicui, & patriæ studio rebûsque pro ea gestis clarissimi, qui in pretio & honore illos haberent, immò etiã non defuere, quos cû instituti sectæque ratio grauioribus in illos odiis incenderat, ita de illis iudicarent, vt dicerent, se si Catholici essent, Iesuitas fore. Tanta vis est virtutis, tam laudabile & gloriosum illi se penitus consecrare ac deuouere?

Porro autem ad extremum, tametsi hæc omnia quæ hæctenus commemorauit ponderis nihil haberent, ac sola restarent commoda, quæ ab illis plurima & maxima percepistis continenterque percipitis, nonne satis hæc esse debent, vt animos vestros emolliant, atque intestinum

odium, quo in eos flagratis, amore ac reuerentia permutent? Præterquam enim quod plerique omnes vel ab ipsis doctrinæ disciplinam hausistis, vel ab ijs quos ipsi educarant & docuerant: atque ita quæ optima didicistis, quæque maiorem vobis vulgo famam auctoritatemque conciliant, ea vos illis accepta ferrè debetis: (quæ quidem obligatio tanta est, vt eam veterum nonnulli cum parentum ipsorum obligatione conferre non dubitarint) cum in vos illorum opera tot alia in dies abundant munera & beneficia, tot sacræ conciones, salubres exhortationes, eximia documenta, frequentes communiones, illustres conuersiones, tum fidei, tum morum. an non sensu omni ac mente destitutos, ac supra ipsam, vt ita dicam, ingratitude

ingratos esse oporteat, vt nihil ista vos moueant? Nam vt specimen vtilitatis, quæ ab illis perpetuò manat, aliud nullum esset, neque huius fructum vos ipsi caperetis, nonne vnica sacramentorum frequentatio, quam apud illos vigêre cernitis, animos mentesque vestras edomare poterat, illorumque amorem condocêre, quibuscum assidue versari Deum videtis, & qui propiorem illum ijs reddunt, qui ab eo sine ipsis quàm longissimè abessent? Quod si de fructu & vtilitate agitur, quum ad eas etiam oras deriuarunt, in quibus Dei ante illorum aduentum, ne nomen quidem audiebatur, nunc verò eorumdem opera religiosè, ac purius fortasse quàm à nobis colitur, quàm multa erunt quæ dicantur? quæ in vos probra non à me, sed ab Ange-

lis & à Deo ipso redundabunt? O Christiani ! vos enim mea spectat oratio , hæret animus , artusque omnes contremiscunt , cum subit recordatio , potuisse à vobis vexari & affligi eos , qui pro Dei cultu & gloria tot quotidie laboribus ærūnisque fatigantur : qui vt illam amplificent , nullum pœnæ genus aut supplicij , non mortem quoque ipsam defugiant. Vnum ex eo numero Xauerium die vno ferunt ad decem hominum millia sacris vndis abluisse : quid alios tot annis præstitisse credendum est , ex quo ad illas oras peruenerunt? Immò verò quot illinc apud Deum futuræ testes illorum pietatis & religionis? quot impietatis , iniustitiæque vestræ accusatores? Quare alia prorsus , alia inite consilia ; aut exploratum habetote , Dominum cui pa-

rent, & cuius nutu missi congrega-
tisque sunt, illatam in eos iniuriam
vindicatorum, in quibus primo-
rum, vt videtur, discipulorum suo-
rum speciem renouauit, quibus-
que illorum exemplo persuasit
omnia contemnere, opes, propin-
quos, commoditates, honores,
sæculi pompam omnem, delicias,
corporisq; voluptates, & quicquid
demum suaue ac iucundum est in
vita vt crucem eius amplectantur,
& labores molestiasque omnes per-
ferant, quas infirma & imbecilla
possit hominum natura sustinere.
Qui odio eos qui ipsi seruiunt, ha-
buerit, hunc sibi exosum fore testa-
tus est; & quod minimo eorum tri-
butum beneficij fuerit, id accepti
loco solitum. Videte ne in vos
coniectæ minę istę videantur: vide-
te ne illius à quo prodeunt, iram in

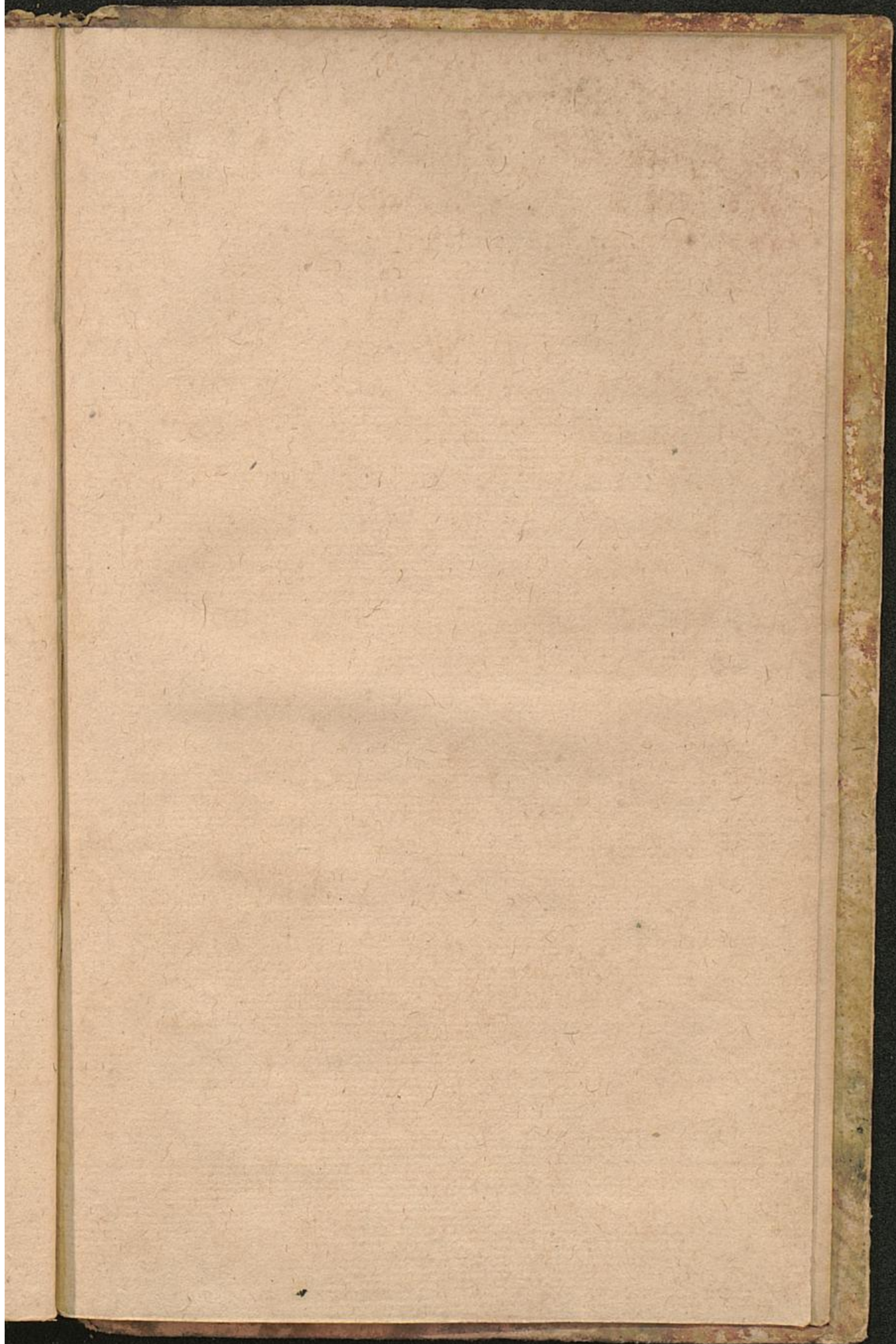

36 APOCAL. PRO PP. IESVIT.

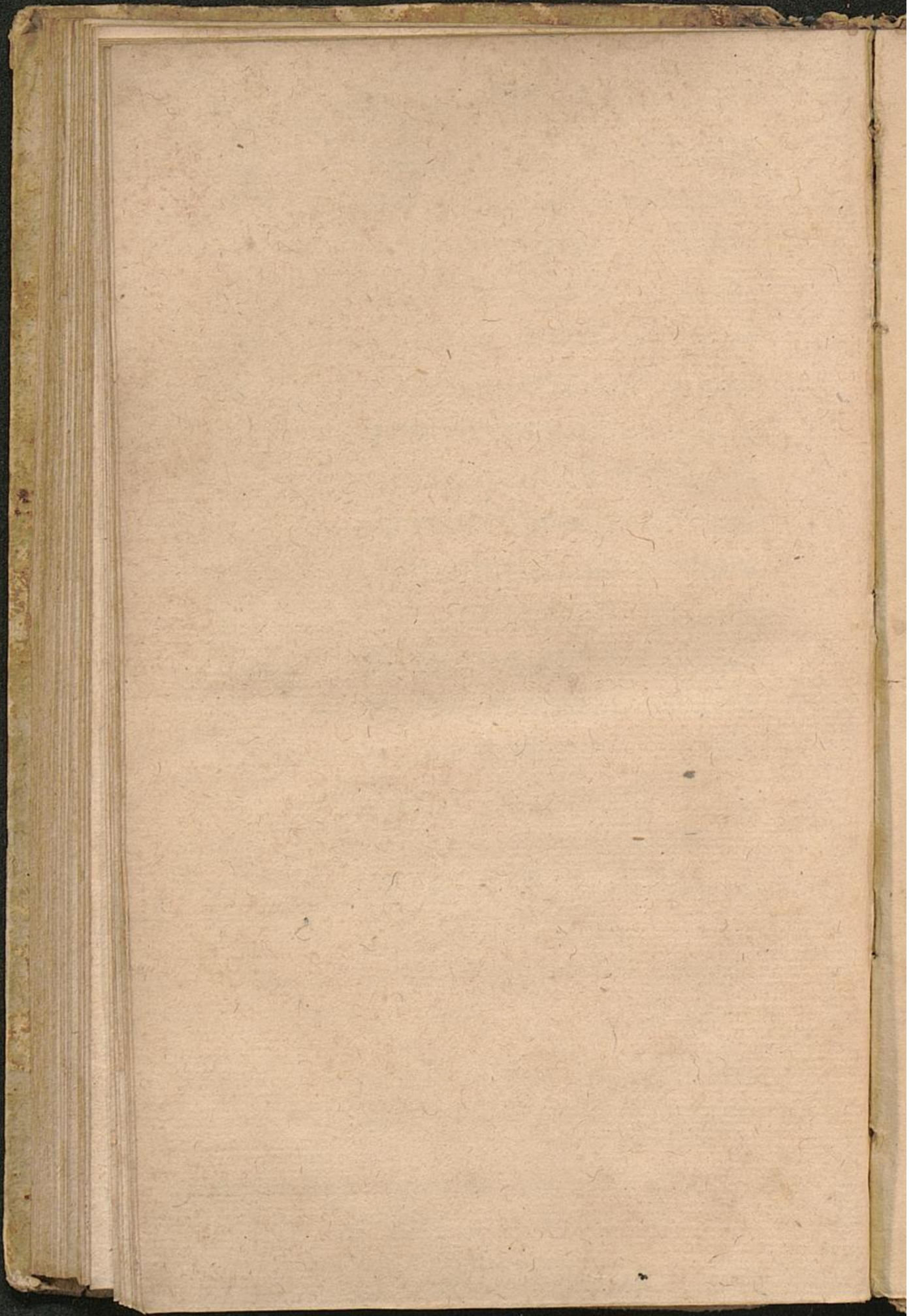
capita vestra concitetis. Neque enim leuiore pœna suorum iniurias vindicat, quàm suas. vt habitũ illis honorem suum ducit, sic contumeliam. Ei qui vicerit atque ad finem vsque perseuerarit, gentium regnum, quas ferrea virga regat, se concessurum sponndit. videte ne in cælis iudices vobis eos constituat, quos hîc insectari & accusare non veremini, & ne temporalium caducorũque commodorũ causã æternorum vos bonorum fructu & mercede fraudetis.

F I N I S.

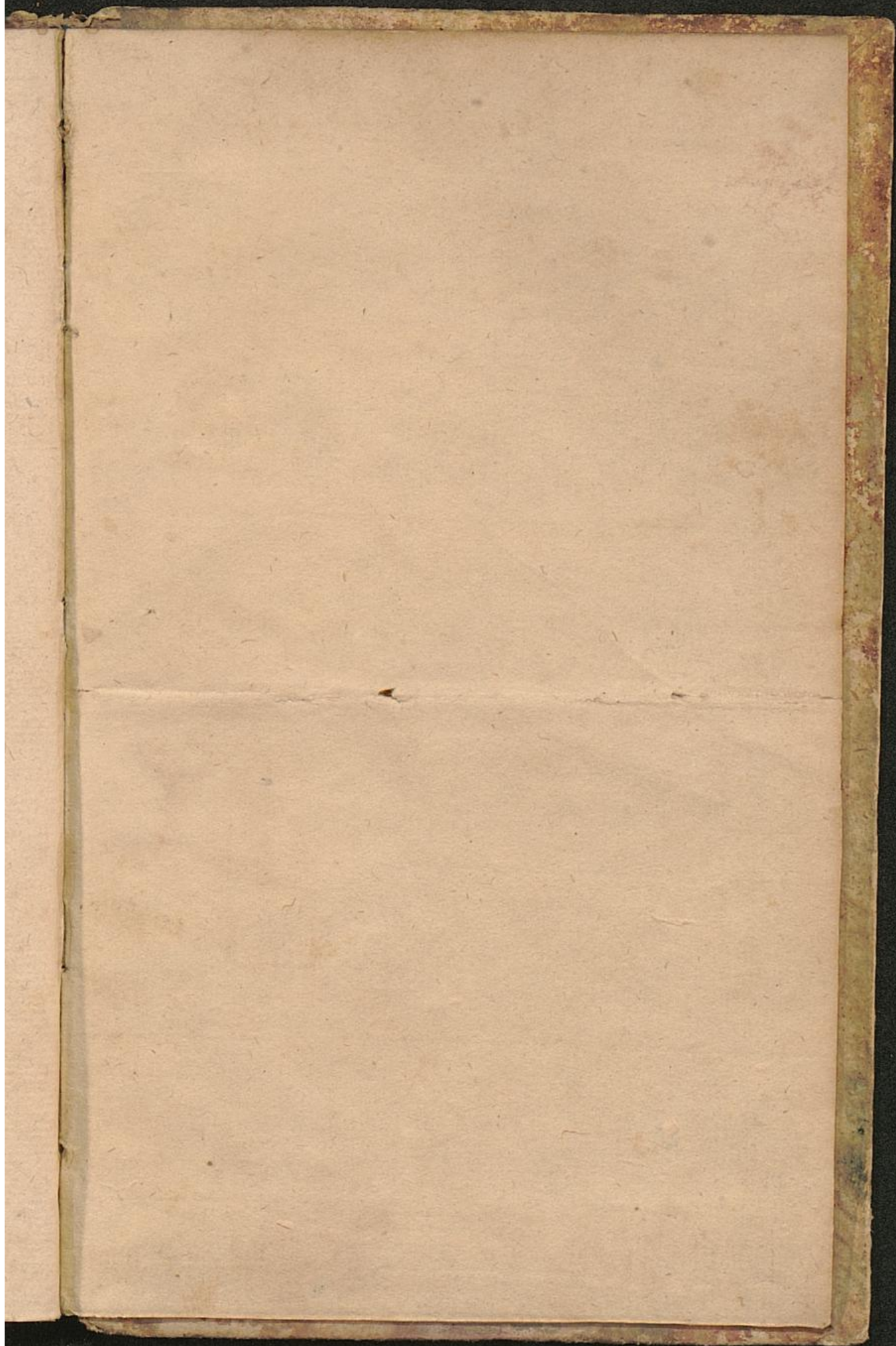

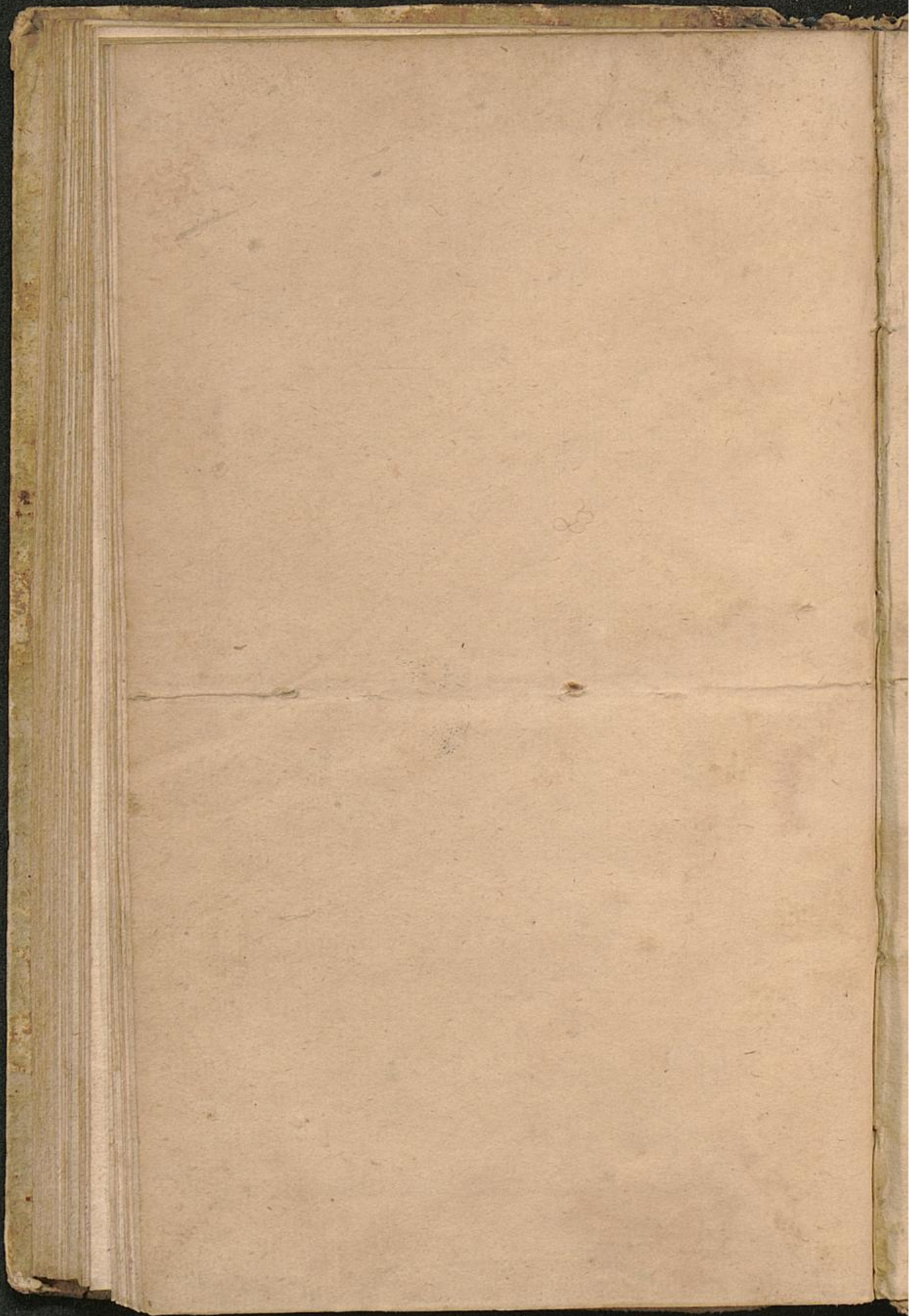

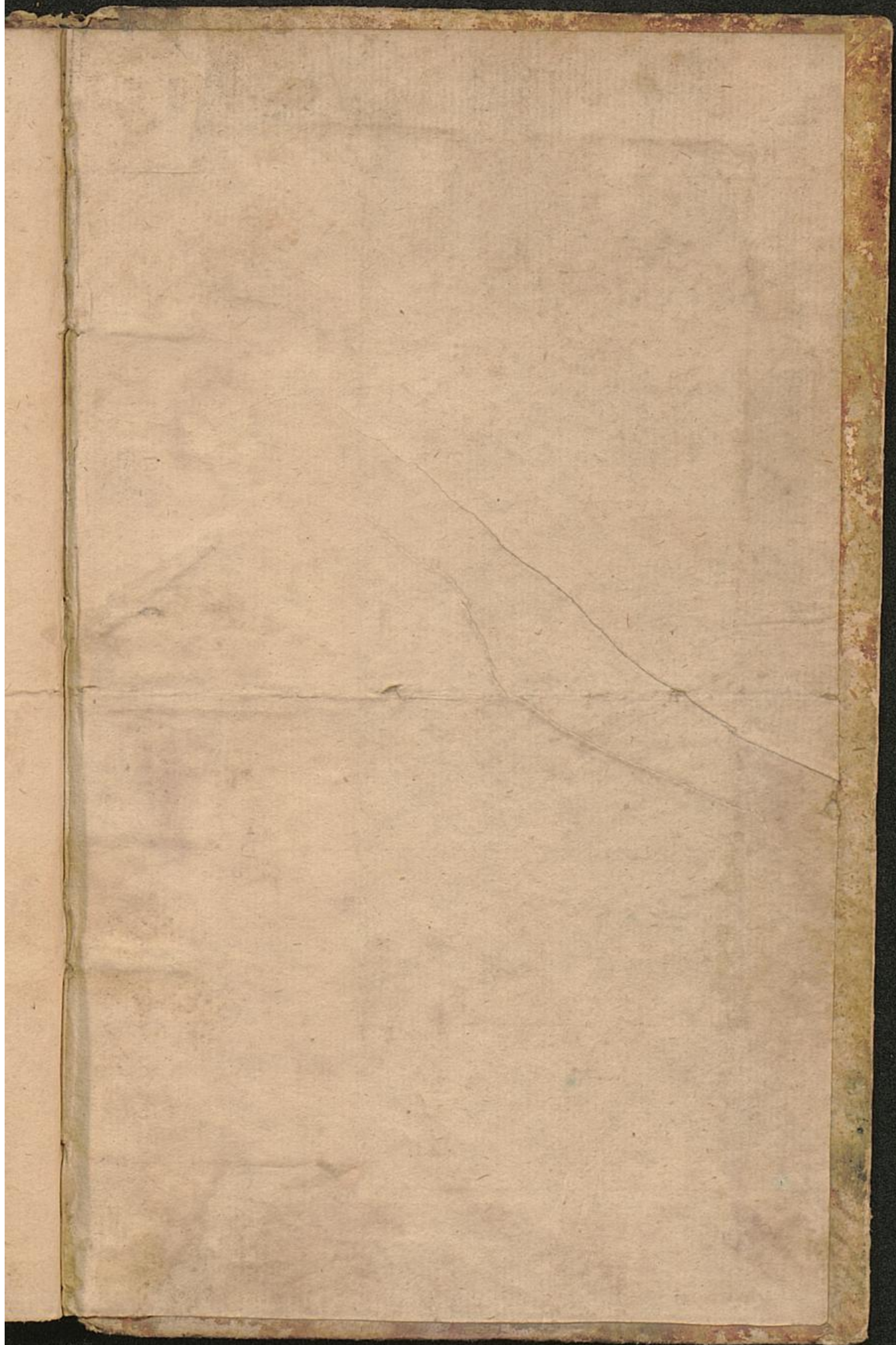

Th
1375